

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

**RODINNÉ PROSTŘEDÍ MLADISTVÝCH ODSOUZENÝCH
K VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY
FAMILY ATMOSPHERE JUVENILES PRISONERS TO SENTENCE
OF IMPRISONMENT**

Bakalářská práce: 12-FP-KSS-4001

Autor:

Nicole Baková

Podpis:

_____

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
56	28	0	0	24	1+1CD

V Liberci dne: 28.6.2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Nicole Baková
Osobní číslo: P10000684
Studijní program: B7508 Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Název tématu: Rodinné prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestu
odnětí svobody
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Cílem je zjistit zvláštnosti rodinného prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody (rizika výchovného působení).

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÍRTKOVÁ, L., 2008. Moderní psychologie pro právníky. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-558-5.

PAVLOVSKÝ, P., 2004. Soudní psychiatrie a psychologie. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-0542-7.

PRAŠKO, J., 2003. Poruchy osobnosti. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-558-5.

SOBOTKOVÁ, I., 2007. Psychologie rodiny. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.

TOMÁŠEK, J., 2010. Úvod do kriminologie. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2982-4.

ZÁHORSKÁ, J., 2007. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-236-2.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Rodinné prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody
Jméno a příjmení autora: Nicole Baková
Osobní číslo: P10000684

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28.6.2013

Nicole Baková

Poděkování

Za nezbytné považuji poděkovat vedoucí bakalářské práce paní doc. PhDr. Vratislavě Černíkové, CSc. za její trpělivost, cenné rady a odborné vedení. Poděkování patří i mé rodině a blízkým, kteří mi byli po celou dobu tvorby bakalářské práce i studia velkou oporou.

Anotace

Název bakalářské práce: Rodinné prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody

Jméno a příjmení autora: Nicole Baková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývala tématem rodinného prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody.

Jejím cílem bylo zjistit zvláštnosti a rizika výchovného působení. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která se zabývala shrnutím základních pojmů, rodinným prostředím a dalšími faktory ovlivňující kriminalitu mládeže. Praktická část práce zjišťovala pomocí dotazníku zvláštnosti a rizika rodinného prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Dotazníkem bylo osloveno 30 mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Kriminalita mládeže v sobě nese souhrn většího počtu rizik, která se navzájem ovlivňují. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že rodinu lze považovat za nejvýznamnějšího činitele určující míru kvality života jednotlivce.

Kriminalita mládeže je velice často řešeným tématem, kterým je třeba se zabývat. Základní činností je zejména preventivní činnost a poradenský systém pro rodiny.

Klíčová slova: kriminalita mládeže, rizikové aspekty rodinného prostředí, výchovné postoje, genetické dispozice, vlivy sociálního prostředí, osobnost mladistvého delikventa, odnětí svobody

Abstract

Title of Bachelor Thesis: Family Atmosphere juveniles prisoners to sentence of imprisonment

Autor: Nicole Baková

Academic year of the bachelor thesis submission: 2012/2013

Supervisor: doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Summary:

This bachelor thesis deals with the topic of the family environments of juveniles sentenced to imprisonment.

The aim of the thesis was to identify the specific and risks of the family functioning. The thesis consists of two parts. The theoretical part contains the summary of both basic definitions and terminology and other related factors influencing juveniles delinquency. The practical part presents a questionnaire survey of the family environments of the juvenile delinquents and identifies their family specifics and risks. The questionnaire appealed 30 juveniles sentenced to imprisonment. The juvenile delinquency comprises a high number of risks which are often mutually connected or influence one another. Both the main benefit and also the main conclusion of this thesis is the fact that a family is the most important factor determining the quality of life of an individual.

Juvenile delinquency is a frequently solved topic which needs to be continued. The crucial activity in this field is namely the preventive care and consultancy system for the families.

Keywords: juvenile delinquency, aspects of risky family environments, educational attitudes, genetic predispositions, influence of social environment, juvenile delinquent personality of juvenile delinquents, imprisonment

Obsah

ÚVOD	10
TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU	11
1 Vymezení základních pojmů	11
1.1 Kriminalita.....	11
1.2 Mladiství.....	11
1.3 Kriminalita mládeže	11
1.4 Faktory ovlivňující kriminalitu mládeže	12
2 Výchova v rodině	12
2.1 Rodina.....	12
2.1.1 Základní psychické potřeby dítěte.....	13
2.1.2 Vývoj jedince v socializačním procesu	14
3 Rizikové aspekty rodinného prostředí	15
3.1 Charakteristika současné rodiny	15
3.2 Neúplná rodina	16
3.3 Chybné výchovné postoje rodičů	18
3.4 Drogová závislost v rodině	20
3.5 Ekonomická situace rodin	21
4 Příčiny vzniku delikventního jednání	22
4.1 Vliv školního prostředí	22
4.2 Trávení volného času jako výchovný problém.....	23
4.3 Vliv vrstevníků	24
4.4 Vliv dědičnosti.....	25
5 Osobnost mladistvého delikventa.....	26
5.3 Změny v období dospívání	28
6 Orgán vykonávající dohled nad rodinou	28
7 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.....	29
8 Odnětí svobody	30
PRAKTICKÁ ČÁST	32
9 Cíl praktické části.....	32
9.1 Hlavní předpoklady práce.....	32
10 Použité metody a techniky průzkumu	32
11 Charakteristika zkoumaného vzorku	33
12 Vyhodnocení dotazníkového šetření	33
13 Ověření platnosti předpokladů	49
ZÁVĚR.....	50

NÁVRH OPATŘENÍ.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
SEZNAM PŘÍLOH	56

ÚVOD

Tématem předložené bakalářské práce je rodinné prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Téma bakalářské práce jsem si zvolila obzvláště proto, že mě tato problematika zajímá a v budoucnu bych chtěla svou profesní dráhu směřovat k rizikové mládeži. Mým dalším důvodem výběru tématu bylo poukázat na rodinné klima mladistvých delikventů. Problematiku delikvence nelze opomíjet, jelikož z ní plynou velmi závažné důsledky pro společnost a je podstatné zamyslet se nad příčinami kriminality hlouběji.

Cílem bakalářské práce je zjistit zvláštnosti rodinného prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Předmětem bádání předložené bakalářské práce je analýza rizik výchovného působení.

Bakalářská práce vychází ze tří předpokladů. První tvrzení se opírá o předpoklad, že jestliže rodiče mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody žili nezákonným způsobem života, pak tak s velkou pravděpodobností budou žít i jejich děti. Ve druhém tvrzení se jedná o předpoklad, že se v rodinách mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody častěji potýkají s nezaměstnaností, než s výkonem zaměstnání. Třetím předpokladem je tvrzení, že rodiče mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření mají převážně jen základní vzdělání, než střední odborné učiliště.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce se budu zabývat významem rodiny pro jedince v socializačním procesu, riziky výchovného působení a dalšími faktory ohrožujícími kriminalitu mládeže. Teoretická část se zaměřuje i na osobní charakteristiky mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody.

Závěrečné kapitoly teoretické části bakalářské práce jsou věnovány opatřením, která lze mladistvému za provinění uložit. A v neposlední řadě se budu zabývat výkonem odnětí svobody, jejímž cílem je ochrana společnosti před pácháním dalších možných provinění a také náprava mladistvého.

Cílem praktické části je zjistit prostřednictvím dotazníků zvláštnosti a rizika rodinného prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody, na vzorku tvořeném 27 mladistvými ve výkonu trestního opatření odnětí svobody. Smyslem a účelem bakalářské práce je vymezit faktory, které mohou být rizikem pro vývoj delikventního jednání u mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody.

TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Kriminalita

Kriminalita je jevem, který narušuje harmonický vývoj společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální i materiální škody, způsobuje jednotlivým oběťm škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry (Novotný, aj. 2004, s. 21).

1.2 Mladiství

V souvislosti s vymezením pojmu se budeme opírat o trestněprávní pojetí pojmu mladistvý a dítě. Mladistvý je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. O dítěti mluvíme tehdy, je-li ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku (Zákon č. 218/2003 Sb., § 2, odst. 1, písm. b-c).

V kriminologii se setkáváme také s pojmem „mladý dospělý“. Jedná se o osoby, které již dosáhly osmnácti let věku, ale dosud nejsou starší věku 24 let. Trestní zákon ani zákon o soudnictví ve věcech mládeže sice tento termín nezná, avšak zohledňuje se jako jedna z polehčujících okolností při stanovení výše trestu (Novotný, aj. 2004, s. 378).

Všechny tyto věkové kategorie mladých lidí je nutno brát v úvahu při objasňování motivace trestné či jinak trestné činnosti, při ukládání ochranných a výchovných opatření, trestních opatření či trestů, nebo při aplikaci zvláštních způsobů řízení. Nejpodstatnější význam však mají při aplikaci preventivních aktivit (Novotný, aj. 2004, s. 378).

1.3 Kriminalita mládeže

Vymezení pojmu úzce souvisí s vymezením znaků a projevů trestné činnosti mladistvých. Jedním ze znaků je, že nedostatečně plánují přípravy trestného činu. Mladí pachatelé se většinou nechávají svést náhodnou situací, velkou roli zde může hrát touha po dobrodružství, snaha prověřit si svou sílu a dovednosti. Další významným znakem je pochlubit se svým jednáním veřejnosti nebo vrstevníkům, což často vede k dopadení. Důležitým znakem kriminality mládeže je též neschopnost odložit své uspokojení na pozdější dobu nebo se některých potřeb zcela vzdát. Kriminalitu mladých lidí provází též

neadekvátnost jejich jednání, ta se projevuje snahou dosáhnout svých životních cílů společensky nepřijatelným způsobem (Novotný, aj. 2004, s. 382).

1.4 Faktory ovlivňující kriminalitu mládeže

Kriminální chování je jev závažného porušování společností uznávaných norem. Kriminalita nás provází prakticky od doby, kdy se utvářela lidská společnost a společenské normy (Jandourek 2011, s. 21). Důsledkem negativních dopadů na společnost i na jednotlivce, které v sobě kriminální chování nese, bylo zapotřebí věnovat tomuto tématu větší pozornost. Jelikož každá osoba je individualita, musíme zkoumat člověka z hlediska prostředí, ze kterého pochází, co mohlo být spouštěčem jeho kriminálního chování, jaké má vrozené předpoklady ke kriminálnímu chování a řadu dalších faktorů, které mají za důsledek kriminálního chování. Na příčiny kriminality mládeže bychom měli nahlížet multifaktoriálně, zpravidla se jedná o souhrn většího počtu rizik, která mladistvého jedince ovlivňují. Rizika jsou ve vzájemné interakci (Vágnerová 2008, s. 781).

2 Výchova v rodině

2.1 Rodina

Pojem rodina je multidisciplinární. Liší se v důsledku různých vědních oborů, jako je právo, psychologie, sociální práce, sociologie apod.

Podle slovníku sociální práce je *rodina v užším pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků. V širším pojetí se za rodinu začíná považovat i skupina lidí, která se jako rodina deklaruje na základě vzájemné náklonnosti* (Matoušek 2008, s. 177).

V pedagogickém slovníku rodina bývá charakterizována jako nejstarší společenská instituce, která má plnit reprodukční, socializační, ekonomické, sexuálně-regulační a další funkce. Rodina má vytvářet emocionální klima, formovat interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, utvářet životní styl (Průcha, aj. 2003, s. 202).

Jako počátek výchovy dítěte můžeme označit už prenatální období. Mnoho autorů, kteří se zabývají touto problematikou, se shodují v názoru, že plod v těle matky dokáže vnímat její pocity a nálady. Vliv matky na dítě začíná již v děloze matky, nejedná se však o klasickou výchovu.

Autoři se zastávají též názoru, že je rozdíl, pokud se dítě narodí jako nechtěné oproti tomu když se narodí rodičům, kteří jej plánovali a těší se příchod svého potomka, kterého pak zahrnují láskou. Rozdíly mezi těmito dětmi lze sledovat ve vývoji. Většina autorů se též shoduje v názoru, že na správný vývoj dítěte má zásadní vliv to, jak bylo o dítě pečováno a jak byly uspokojovány základní psychické potřeby dítěte. Důsledkem neuspokojování základních potřeb dítěte může nastat psychická deprivace (Matějček 2005, s. 28).

2.1.1 Základní psychické potřeby dítěte

Zdeněk Matějček definuje základní psychické potřeby dítěte, které musí být uspokojovány, aby nedocházelo k poruchám ve vývoji dítěte (Matějček 2005, s. 28):

1. Potřeba množství podnětů – podněty by měly přicházet v náležitém množství a v náležité kvalitě, podněty by měly být i dost proměnlivé, jinak si na ně organismus dítěte zvykne a jejich účinnost se ztrácí.

2. Potřeba smysluplného světa – je potřeba určitého řádu ve věcech a vztazích. To je podmínka, aby z podnětů, které smyslové orgány dítěte přivádějí do jeho mozku, mohly vznikat poznatky a zkušenosti, na základě kterých se může něčemu naučit.

3. Potřeba životní jistoty – teprve s jistotou se dítě může vydávat na dobrodružné výpravy za poznáním. Toto se projeví, až dítě začne zkoumat svůj životní prostor a prostor společenský. Rodiče uspokojují potřebu dítěte pozorností.

4. Potřeba pozitivní identity neboli vlastního „já“ – na základě toho, že mu rodiče poskytnou životní jistotu, poznává, že se na lidi kolem sebe může spolehnout, že k nim patří, že má pro ně určitý význam a určitou hodnotu. Z uspokojování potřeby vychází zdravé uvědomění vlastního „já“, vlastní identity.

5. Potřeba otevřené budoucnosti – otevřená budoucnost, životní perspektiva, naděje je něco, co táhne život dopředu. Naopak zavřená budoucnost znamená zoufalství, útlum, nicotu.

Nedochází pouze k jednostrannému uspokojování ze strany rodičů. Rodiče prostřednictvím dětí také naplňují své potřeby. Můžeme tedy hovořit o vzájemnosti uspokojování těchto potřeb. Na základě uspokojování těchto potřeb dochází v rodinách k harmonii. Udržování jmenovaných potřeb mezi členy rodiny je jedním ze základních znaků zdravého rodinného prostředí, který ovlivňuje vývoj a celkovou pohodu členů rodiny (Matějček 2005, s. 31).

2.1.2 Vývoj jedince v socializačním procesu

Rodina je jedním ze základních strukturálních složek společnosti, je složkou základní v zajišťování péče o děti a mládež, zejména v oblasti vytváření prvopočátečních předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu. V rodině probíhá tzv. primární prevence, realizuje se v ní první interakce dítěte se společností a kulturou. Rodina ovlivňuje dítě v jeho postojích a vytváří oporu pro jeho zdárný vývoj. Díky rodině dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, k širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům (Helus 2007, s. 135). Helus uvádí, že *rodina je základním životním prostředím dítěte. Ne jen, že dítě obklopuje, ale také se do něho promítá. Dítě zvnitřňuje klima rodinného soužití, rodinné nároky a požadavky, rodinnou morálku, rodinné zájmy a cíle, styl rodinného soužití* (Helus 2007, s. 135).

Na vývoj jedince má opodstatněný vliv rodičovská dvojice, jednoduše řečeno pro vývoj dítě je žádoucí, aby se každodenně střetávalo s matkou i otcem, do procesu přicházejí také sourozenci. Rodina tak poskytuje dítěti identifikační vzory, modely chování náležející mužské i ženské roli. Ty vytváří základ pro vztah k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti (Šulová 2004, s. 136). Dítě se učí rozpoznávat odlišnosti v mužské a v ženské roli. Šulová (2004) uvádí, že pro raný vývoj dítěte je primární osobou matka, která je pro svou roli všestranně disponována. Avšak nejde pochybovat o důležitosti otce v socializaci dítěte. Mnozí autoři se shodují, že chování otce a matky má v rámci rané interakce s dítětem opodstatněné charakteristické znaky. U matky převládá snaha získat ničím nerušenou pozornost dítěte, udržovat blízkost, kontakt tělesný i oční, péče o komfort dítěte. U otce převažuje experimentování a explorační s dítětem. Otec podněcuje u dítěte jeho aktivitu, převažují tu živé interakce, někdy můžeme mluvit o aktivitách riskantních a náročných. Proto dítě, když volí aktivitu, u které prozkoumává nebo objevuje, volí si kontakt s otcem. Avšak cítí-li se nemocné, bezmocné nebo nejisté, volí si kontakt s matkou a následuje mazlení, konejšení (Šulová 2004, s. 136).

Odborníci sledující význam otcovské role se přiklánějí k názoru, že otec je jakým si „mostem, který vede do společnosti“. Tomu to tvrzení bychom se mohli přiklonit, jelikož je obecně známo, že otec zastává podstatnou úlohu v rodině. Dítě si jeho uznání musí zasloužit, což vede k většímu úsilí. Z toho vyplývají i pozitivní výsledky, kterých je dítě schopno dosáhnout. Je výhodou, když dítě může být s otcem často v kontaktu, protože je pak připravováno na zvýšené nároky společnosti a je mu usnadněn vstup do světa mimo rodinu. Dalším významem otce v rodině je, že napomáhá socializaci dítěte svým separačním vlivem. Otec v rodině zajišťuje přechod od dvou (matka-dítě) ke třem (matka-otec-dítě). Tím odděluje

dítě od matky či s ním o ni soupeří, a zároveň mu tím otevírá cestu do světa (Šulová 2004, s. 138).

Otcové mají pozitivní vliv na rozvíjení a upevnění schopností, které jsou potřebné pro vyrovnání se nárokům vrstevníků. Děje se tak v důsledku stimulování dítěte při hrách tím, že děti častěji pošťuchují, narušují jejich rovnováhu a nutí je reagovat na nové situace a obtíže s nimi spojené (Šulová 2004, s. 139).

3 Rizikové aspekty rodinného prostředí

Nejspíše každý z nás by uvedl rodinu jako nejvýznamnějšího činitele vzniku delikventního jednání. V předchozích kapitolách jsme se zabývali, čím co je důležité pro zdárný vývoj mladého jedince a co je důležité pro dobré rodinné zázemí. Nyní si uvedeme závadové rodinné klima a jeho důsledky.

Značná část autorů, která se věnuje problematice mladistvých delikventů, se opírá o zjištění, že rodina mladistvého delikventa trpí emočními poruchami, psychickými poruchami, též se v rodině projevují patologické jevy a kriminální zátěž.

3.1 Charakteristika současné rodiny

Nemůžeme opomenout rozdílnost mezi dnešní současnou rodinou a rodinou tradiční. V mnoha směrech se od sebe liší. Můžeme zaznamenat změnu v chápání pojetí rodiny dnešní společnosti, který však v sobě nese určitá rizika, které rodinu, ale i společnost značně ovlivňují.

Matoušek (2011) uvádí, že v dnešní společnosti zejména v evropských státech klesá sňatečnost, klesá porodnost, zvyšuje se věk, v němž lidé vstupují do prvního manželství, stoupá počet rodin, v nichž o dítě pečuje jen jeden rodič, velikost rodiny se zmenšuje, roste počet lidí, kteří spolu žijí, aniž by měli děti a také stoupá rozvodovost (Matoušek, aj. 2011, s. 39).

Ženy vstupují na trh práce a budují kariéru, což mění jejich možnosti, ale i chuť angažovat se v tradiční ženské roli hospodyně a vychovatelky dětí. Muži ustupují ze své role a neangažují se ve své roli otce, a to v důsledku zaneprázdněnosti nebo s rodinou nežijí a dítě je vychovááno pouze matkou. Odpovědnost za členy domácnosti přebírá stát, zatím co dříve se o staré nebo nemocné členy rodiny starala rodina. Rodiče bývají pohlceni pracovní kariérou, děti proto tráví více času s prarodiči nebo v horším případě nemají žádný dohled. Důsledkem změny tradiční české společnosti jsou nestabilní rodinné vazby. Děti z takových

rodin prospívají hůře ve škole i v životě. Častěji se dopouštějí trestné činnosti, mají problémy se zakládáním rodin a také selhávají v mnoha životních rolích (Matoušek, aj. 2011, s. 39).

3.2 Neúplná rodina

Neúplná rodina je v dnešní společnosti častým jevem. Děje se tak v důsledku rozvodu manželů nebo početí dítěte neprovdanou matkou. Častěji se stává vychovávajícím rodičem matka, dětem, zejména chlapcům, pak chybí identifikace s mužskou rolí.

Setkáváme se s dvěma názory s ohledem na úplnost a neúplnost rodin. Ve většině případů je neúplnost rodin zapříčiněna rozvodem. Jsou odpůrci, kteří doporučují odložit rozvod do doby, až děti dospějí. Autorka se zastává názoru, že pro zdárný vývoj dítěte je důležité, aby dítě vyrůstalo v úplné rodině, avšak vyskytují se jistá úskalí. Můžeme se zamýšlet, co je pro dítě horší, jestli rozvod rodičů nebo neustálé hádky a rozpory mezi rodiči. Hádky mohou být někdy více stresující, než samotný rozvod. V důsledku hádek rodičů mohou u dítěte nastat závažné psychické problémy.

Corneau (2012) popisuje pojem „chybějící otcové“, který je daleko rozsáhlejší než pojem „nepřítomní otcové“. Je to dáno tím, že pojem „chybějící otcové“ pokrývá nejen psychologickou i fyzickou absenci otce, ale také nepřítomnost duševní nebo citovou. Definiuje zde také otce, kteří sice v rodině jsou, ale nechovají se vhodným způsobem. Jsou to otcové autoritářští, utlačující, otcové, kteří závidí svým synům talent a schopnosti. Potlačují u svých synů snahu o sebeprosazení. Jako „chybějící otce“ můžeme označit také alkoholiky, jejichž emocionální nestabilita udržuje syny v neustálé nejistotě. Na základě toho se pak syn nemůže identifikovat s otcem a vytvořit si svou mužskou identitu. Aby se mohl muž vyvíjet, potřebuje se identifikovat s matkou a otcem. Je potřeba, aby se mezi nimi utvořil jakýsi trojúhelník. Jestliže není přítomen otec, je syn uvězněn pouze v identifikaci s matkou, je zde zvýšen vliv matky a na matku je kladena zvýšená zodpovědnost ve výchově syna (Corneau 2012, s. 20).

Přítomnost otce umožní synovi získat sebeprosazení a schopnost ubránit se. V rodinách, kde se dětem dostávalo otcovské péče, děti mají větší jistotu ve studiích, volbě povolání, ale také v osobním životě (Corneau 2012, s. 25).

Corneau (2012) shrnuje nevhodné chování vůči synovi, které pro dítě může představovat až příliš velkou frustraci (Corneau 2012, s. 26):

1. Dlouhodobá absence otce z jakéhokoli důvodu.
2. Nedostatečná reakce otce na citové projevy dítěte a jeho potřeby vztahu a připoutání se k otci.
3. Otec nereaguje na synovo chování, kterým syn dává najevo potřebu pozornosti.
4. Otec dává synovi podmínku, pokud se nebude chovat přijatelným způsobem, tak od rodiny odejde, nebude si ho všímat, může se také jednat o hrozbu sebevraždou nebo zabitím druhého rodiče.
5. Otec vzbuzuje u dítěte pocity viny, kdy ho obviňuje, že dítě může za nemoc nebo smrt druhého rodiče.
6. V případě otce alkoholika se dítě stává rodičem, vyžaduje se od něj větší zodpovědnost, a tak dítě dozrává rychleji. Otec může navzdory svým vlastním problémům dítě často bít, bití syna se stává pravidelným.

Synové, kterým se nedostávalo vhodné otcovské péči a lásce, se často potýkají s určitými problémy. V dospívání se zmatkem s vlastní sexuální identitou, a často mají zženštilé chování. Synové potlačují svou agresivitu, potřebu sebeprosazení, své ambice, zvědavost a nedokážou si sami sebe vážít. Mohou u nich nastat problémy v učení. U synů se často objevují problémy s přijímáním morálních hodnot, zodpovědnosti ve vztahu k druhým lidem. Z důvodu toho, že jim nikdo neurčoval hranice, mají problémy s autoritami, nedokážou je respektovat. To se u nich projevuje ve škole, v zaměstnání, ale i v osobním životě. Synům se nedostávalo řádu, který u nich způsobuje určitou formu změkčilosti, která má za následek komplikace uspořádání vlastního života. V horších případech může absence otce vést k závislosti na alkoholu nebo jiných návykových látkách a delikvenci (Corneau 2012, s. 27).

Z domovů kde otec chyběl, přichází neúměrně mnoho delikventů. Warshak (1996) uvádí, že u typického delikventa vztah k otci buď vůbec neexistoval, nebo byl velmi slabý nebo špatný. I když otec žil v rodině a syna občas pochválil, bylo v jejich vztahu mnoho nepřátelství, odmítání a trestů. Pro výchovu syna to může mít za následek negativní projevy v jeho chování, syn je zlostný, má malou frustrační toleranci a slabé sebeovládání, chlapec je náchylný k impulsivnímu a agresivnímu chování (Warshak 1996, s. 41).

Neznamená to však, že nevydařené vztahy mezi otcem a synem povedou k delikvenci, nebo naopak, pokud má otec se synem pozitivní vztah, u syna delikvence nehrozí. Do této souvislosti vstupuje mnoho jiných faktorů, včetně ekonomické situace a kvalita vztahu syna k matce. Avšak láska pečujícího otce brání delikventnímu jednání oproti tomu, když otec

neplní své rodičovské funkce. V tomto případě se riziko delikvence zvyšuje (Warshak 1996, s. 41).

3.3 Chybné výchovné postoje rodičů

Chybné výchovné postoje rodičů mají zásadní vliv na zdárný vývoj jedince. Už v předchozích kapitolách jsme se zmiňovali o identifikaci dětí s postoji, návyky, vlastnosti, které vidí u rodičů. Mnoho autorů je toho názoru, že dítě negativní postoje od rodičů nevědomě přijímá, upevňuje si je a přenáší je po další generaci, čímž vzniká neustálé předávání chybných výchovných postojů. Vágnerová (2008) uvádí, *že zkušenosti, které jedinec získává v původní, orientační rodině, se přenášejí i do rodiny, kterou člověk vytváří jako dospělý* (Vágnerová 2008, s. 593).

V souvislosti s chybnými výchovnými postoji úzce souvisí výchovný styl, který je v rodině uplatňován. Uvedeme si tři typy výchovných stylů v rodině (Helus 2007, s. 169):

- Autoritářský styl – vyznačuje se vysokým stupněm direktivnosti a rigidity v prosazování požadavku na poslušnost dítěte. Rodiče s dítětem moc nekomunikují. Od dítěte je vyžadována absolutní poslušnost. Významnou roli zde má trestání, zejména trestání fyzické.
- Povolující styl – dítěti je poskytována maximální volnost. V tomto stylu výchovy dítěte je trestání vyloučeno, také požadavky a omezování ve výchově dítěte. Významnou roli ve výchově hraje stanovisko rodičů: „sám si uvědomí, oč mu jde“, „ať se sám rozhodne, nakonec pozná, k čemu to vede“.
- Styl opřený o autoritu – tento výchovný styl se vyznačuje jasným stanovením zásad a principů vymezením toho, co je správné a co ne. Rodiče s dítětem hodně komunikují a dbají na to, aby dítě požadavkům rozumělo a vědělo, k čemu požadavky slouží a proč se jimi mají řídit. Rodiče jsou dětem správným vzorem a vhodnou autoritou, jelikož oni sami se patřičným způsobem řídí těmito normami.

V delikventních rodinách jsou v časté míře děti nadměrně trestány. Dítě se v této rodině učí agresivitě jako dovolenému způsobu chování. Časté a kruté tělesné tresty nejsou účinné, dítě se rodičům vnitřně vzdaluje, manipuluje jimi a učí se lhaní, aby se vyhnul trestu. V těchto případech dochází k tomu, že je vlastně negativní chování u dítěte posilováno. Matoušek dále popisuje, že v rodinách delikventně se chovajících adolescentů se rodiče méně

starají o vytvoření zábran v delikventním chování dětí nebo je jejich styl nekonzistentní, ve stejném případě jednou dítě trestají a jindy ho za totéž netrestají (Matoušek, aj. 2011, s. 44).

Z hlediska sociální práce rozlišujeme typologii rodin na perfekcionista rodiny, nepřiměřené rodiny, egocentrické rodiny a asociální rodiny. Rodiny jsou odvozeny od dominantní charakteristiky jednoho nebo obou vychovávajících.

Dle Matouška (Matoušek 2003, s. 195):

- Perfekcionista rodiny

Jsou vůči svým členům represivní, úzkostně neurotické a utažené. Často v těchto rodinách jeden nebo oba vychovávající ukazuje nadměrně zdůrazňování žádoucích způsobů chování, jejichž překročení je doprovázeno vysokou úzkostí. Rodiny jsou relativně dobře ovlivnitelné.

- Nepřiměřené rodiny

Charakterizovány jako nezralé, neadekvátní, dětské a externě závislé rodiny. Při řešení problémů spoléhají na pomoc zvenčí. U těchto rodin je oslabena schopnost předvídat problémy do budoucna. Zejména mají potíže při obstarávání peněz, hospodařením s nimi a při výchově svých dětí.

- Egocentrické rodiny

Označovány jako prestižní, chladné a rozštěpené rodiny. Jedná se o rodiny s jedním (častěji otcem) nebo oběma rodiči pohlcenými svou společenskou kariérou. V rodinách jsou preferovány instrumentální vztahy, jednotlivci mají pro ně svou hodnotu jen tehdy, pokud uspokojují potřeby někoho jiného, nebo pokud rodinu dobře reprezentují navenek. Mezi partnery může vzniknout násilí, které je však utajeno. Děti někdy zanedbávají školní docházku a mají další nedelikventní projevy. Prognóza je v těchto rodinách nejistá vůči odborným zásahům.

- Asociální rodiny

Rodiny jsou hodnoceny jako impulzivní, agresivní, deviantní a delikventní. Projevuje se u nich nedostatek hodnotového i sociálního napojení na běžnou společnost. Uspokojují své potřeby bez ohledu na platné právní normy. Svazek mezi partnery obvykle vznikl z nějakého popudu, děti obvykle neplánují a někdy jsou ochotni dát své děti k adopci. V rodinách se vyskytuje zanedbávání a zneužívání dětí, projevy násilí jsou i mezi partnery. Časté je požívání alkoholu a jiných návykových látek. Dospělí chodí do práce nepravidelně nebo vůbec. Prognóza v těchto rodinách není dobrá.

3.4 Drogová závislost v rodině

Rodina mnohdy selhává při ochraně dítěte před nežádoucími jevy, které mu společnost nabízí, zejména v užívání drog a alkoholu. Rodina neví o tom, co dělá jeho dítě ve svém volném čase, nebo dítěti návykové látky schvaluje, protože jsou rodiče také závislí. Někdy jednoduše rezignují a problém neřeší.

V rodinách, kde se drogy užívají, často nastává složitá dynamika vzniku drogového problému. Dochází zde ke stresu a celkovému vypětí, který tíží rodinné příslušníky, může vést až ke zdravotním problémům a depresím. Děti jsou zde často vystavovány drogám, což zvyšuje riziko, že začnou s drogami experimentovat také. Dopady na dítě jsou významné a nesou řadu dalších rizik souvisejících s danou problematikou (Barnardová 2011, s. 13).

V rodinách, kde jsou rodiče závislí na návykových látkách, častěji dochází k zanedbávání, týrání a zneužívání dětí. Problémové užívání drog je úzce spojováno s nepředvídatelností, což je dáno nezákonností užívání drog a také, že se jedná o chronický stav, který je doprovázený relapsy. Nezákonný životní styl s sebou nese riziko, že jeden nebo oba z rodičů dítěte půjdou do vězení. Období drogové kariéry může trvat několik let, což může mít za následek negativní důsledky ve vývoji dítěte (Barnardová 2011, s. 17).

Drogová závislost negativně ovlivňuje vytváření si pevných emocionálních vazeb k rodičům, avšak pevné citové vazby mají pro rozvoj a výchovu dětí zásadní význam. Rodiče užívající drogy mají vůči dětem sníženou pozornost, vnímavost, ale také zájem o ně. Často dochází k tomu, že o děti rodičů užívajících drogy začne pečovat někdo z příbuzných. Vychází se z předpokladu, že pro dítě je nejpřínosnější výchova v rodině. Nejčastěji se děti ujímají prarodiče (Barnardová 2011, s. 19).

Dětem rodičů, kteří užívají návykové látky, ve větší míře hrozí relativně vyšší riziko rozvoje problémů s drogami. Avšak nejsou to jen rodiče, kteří mohou dítě k drogové problematice přivést, ale také sourozenci. Na dítě v rodině má také podstatný vliv starších sourozenců. Bývá zvykem, že mladší sourozenci napodobují starší sourozence (Barnardová 2011, s. 22).

Děti často už v raném stádiu dětství měly možnost setkat se s kriminalitou. *Jelikož drogy jsou drahé a pro většinu problémových uživatelů drog je těžké pokrývat náklady stupňujícího se návyku legitimními prostředky* (Barnardová 2011, s. 87). Nejčastějšími trestními činy jsou krádeže v obchodech, prostituce a distribuce drog. Rodiče tráví celý den opatřováním si prostředků na drogy a nebývá výjimkou, když vezmou s sebou i své dítě.

Záleží jen na rodiči, jak je schopen zamezit styku dítěte s kriminalitou (Barnardová 2011, s. 87).

V dnešní společnosti je drogová problematika častým problémem. Mladí lidé experimentují s drogami, avšak neuvědomují si rizika, která užívání drog přináší. Uvedeme si proto jistá specifika působení návykových látek, která jsou zaznamenána u dětí a dospívajících.

Specifika působení návykových látek u dětí a dospívajících dle Nešpora (2011):

- U dětí a dospívajících se závislost na návykových látkách vytváří podstatně rychleji.
- Nastává větší riziko těžkých otrav, mají menší zkušenosti a větší sklon k riskování.
- Je u nich vyšší riziko nebezpečného jednání pod vlivem návykové látky.
- U dětí a dospívajících závislých na návykových látkách nebo je zneužívajících je patrné zaostávání v psychosociálním vývoji jedná se o oblast vzdělávání, sebekontroly, citového vyžívání, sociálních dovedností, atd.
- I experimentování s návykovými látkami s sebou nese riziko problémů v různých oblastech života (rodina, škola, trestná činnost, atd.).
- Jsou zde častější tendence zneužívat širší spektrum návykových látek, přecházet od jedné k druhé a různě je kombinovat.
- Návykové látky narušují vytváření sítí mozkových buněk, které probíhá v dospívání, což má za následek znevýhodnění těchto dospívajících.
- Jsou u nich časté recidivy závislosti.

3.5 Ekonomická situace rodin

Na delikvenci mládeže má opodstatněný vliv ekonomická situace v rodině, nakolik je rodina schopná zaopatřovat si prostředky pro své uspokojování potřeb. V rodinách sociálně slabších, kde mají rodiče i jejich děti nižší úroveň vzdělání, mají nižší pracovní příležitosti. Hůře se jim hledá zaměstnání, ale v některých případech ho ani nehledají. Spoléhají se na snadnější cestu k opatření si finančních prostředků a to, tak že rodina žije ze sociálních dávek, které jim dává stát. Také dochází ke kriminální činnosti v těchto rodinách, jedná se zejména o majetkovou trestnou činnost. Specifickým rysem zejména romské kriminality je vysoká míra zapojování dětí do kriminálních aktivit, a to zejména do aktivit gangů, které ve velkoměstech

okrádají chodce a cestující v hromadné dopravě, nebo páchají v sídlech jakékoli velikosti domovní krádeže (Matoušek, aj. 2011, s. 138).

4 Příčiny vzniku delikventního jednání

Jedná se o působení řady činitelů, které mají vliv na delikvenci mládeže. V předchozích kapitolách jsme uvedli rizika spojená s rodinným prostředím. Nyní si uvedeme další rizika, která jsou specifická pro vliv školního prostředí, výchovné problémy spojené s trávením volného času a vliv vrstevnických part. V neposlední řadě se budeme zabývat vlivem dědičnosti.

4.1 Vliv školního prostředí

Školní prostředí lze označit jako dalšího významného činitele ve vývoji jedince. Stává se první skupinou mimo rodinu, se kterou se dítě dostává do styku. Dítě si zde prohlubuje některé sociální dovednosti, které získalo z prostředí domova, ale také získává nové sociální dovednosti. Dítě se ve škole střetává s učitelem a s vrstevníky. Z toho vyplývá, že na dítě jsou kladeny nové nároky a požadavky. Ve škole může nastat řada rizik v sociální interakci, zejména mezi spolužáky, ale také ve schopnosti dítěte akceptovat autority.

Ve škole jsou děti zpravidla hodnoceny podle znalostí, ale ne podle schopnosti spolupracovat a nalézat vlastní řešení reálných problémů společnosti. Schopnost českých dětí aplikovat školské dovednosti je v mezinárodním měřítku podprůměrná. Žáci jsou sice ve školách vedeni ke kázni, ale zároveň také k nesamostatnosti, k závislosti na učitelské autoritě, která se však u rizikových dětí snadno zvrátí v odpor k učitelské autoritě. Nejvýznamnější osobou ve školním prostředí se stává učitel, avšak postupem času jedinec dává přednost vztahům se spolužáky. Už na základních školách se mohou objevit asociální skupinky, kterou jsou zárodkem asociálních part (Matoušek, aj. 2011, s. 71).

Ve školách se stále častěji objevuje jeden z nejvýznamnějších sociálně patologických jevů, a to je šikana. Šikana se projevuje tím, že jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci. Stále více se objevují případy šikany ze strany žáků k učiteli (Martínek 2009, s. 109). Agresorem je dítě, které má potřebu ukázat se jako fyzicky zdatnější. Jedná se o děti, které mají sklon k impulzivnímu jednání, obvykle mají i nízké sebehodnocení.

Delikventní chování žáků se častěji projevuje u dětí s výchovnými problémy, obvykle mají tyto děti i horší prospěch. Skupinky mladistvých mají vyšší potenciál agresivity, vlastní

subkulturu, která je odpojená od vlivu učitele a školy. Tyto jedinci jsou ovlivněny asociálními vlivy, tráví čas v hernách a barech, experimentují s drogami a alkoholem a mohou být členy kriminálních gangů. Tomuto také napomáhá zřetelné preferování a zatracování některých žáků či neangažovat ze strany učitele k některým žákům. Znamená to, že si učitel prakticky na základě několika zkušeností žáka zařadí mezi žáky mezi žáky negativně hodnocené. Tato skutečnost může vést k bariéře mezi žákem a učitelem, která sebou nese riziko v podobě záškoláctví (Matoušek, aj. 2011, s. 75).

Nelze opomenout také vztah školy a rodičů. Pokud mají rodiče negativní vztah ke škole nebo ke konkrétnímu učiteli, děti přejímají jejich názory a postoje.

Dle Matouška (2011) lze podpořit dobrý vztah školy a rodičů

- Pořádáním konferencí rodičů a učitelů
- Vydáváním informačních materiálů a příruček o školských programech a jejich náplních a cílech, pravidlech docházky
- Zřizováním poradenských center pro rodiče
- Tvorbou zvláštních programů pro rodiče a děti s poruchami učení
- Neformálním společenským setkáváním s rodiči

4.2 Trávení volného času jako výchovný problém

Rodiče i škola by měly dítě motivovat a podpořit, aby svůj volný čas trávil vhodným způsobem, využíval ho efektivně a vyvaroval se nevhodnému chování. V zásadní míře to, jak dítě tráví volný čas, ovlivňuje jeho vývoj, morální postoje a názory. Je zapotřebí dítě vést ke správnému využití volného času, jinak může nastat mnoho rizik z řad výchovných problémů.

V současné době mnohé rodiny nemají dostatečné finanční prostředky, aby mohly dětem nabídnout zájmové aktivity, které by je bavily. Děti si hledají vlastní zájmy, které se většinou omezují na sledování televize, hraní her na počítačích, chodí na diskotéky nebo do různých pohostinských zařízení. Nejvíce je pro ně dostupná televize. Pokud je dítě bez dozoru, může se dívat v podstatě na cokoli, není schopno zvážit, co je a není vhodné. Běžně dostupným se stal také internet, kde děti tráví hodně času. V televizi či na internetu se objevuje stále více násilí.

V současnosti nemůže být popřen vliv médií na socializaci dítěte. Čas, který dítě tráví sledováním televize, je delší, než všechny jiné aktivity (Matoušek, aj. 2011, s. 100). Komerční stanice jsou experty hodnoceny jako samoučelné zobrazování násilí a jeho zlehčování. Na

obrazovkách je vulgárně zobrazován sex a lidské tělo, které snižuje lidskou důstojnost. Prvky agresivity jsou zaměřené proti některým náboženským, politickým, sociálním, etnickým a jiným skupinám (Matoušek, aj. 2011, s. 101). Pokud se v socializaci dítěte objevuje v hlavní roli sledování televize, mívá to negativní důsledky. Dítě napodobuje chování, které přijímá z televize. Násilí, které se objevuje v televizi má nežádoucí důsledky zejména na děti s dědičnými a konstitučními faktory, nezájmem či nepřátelstvím rodičů, s příslušností ke skupinám, které sdílejí deviantní normy. Podobně jako děti, které jsou ovlivňované nevhodným působením rodičů, mohou být děti vnímavější k nevhodným příkladům v televizi (Matoušek, aj. 2011, s. 104) Negativně lze označit postavu filmového zločince, který je líčen se sympatiemi. Zločinec ve filmu zabije řadu lidí, uskuteční loupežná přepadení, způsobí velké škody a utrpení jednotlivcům i státu. Režiséři o těchto rolí obsazují nejpopulárnější herce. Zločinec je na filmových plátnech idealizován, lidé pak s rolemi zločinců sdílí určité sympatie (Matoušek, aj. 2011, s. 105). Do popředí vystupuje vlivu sledování televize na zvyšování agresivity u jedince nápodoby vzorců chování, které mu jsou podávány (Záhorská 2007, s. 50). Populaci přitahuje násilná kriminalita. Sledují televizní zprávy, velká část těchto zpráv zahrnuje právě kriminalitu (Matoušek, aj. 2011, s. 106). Vychovávající by měli dbát na to, co jejich děti sledují, jaké filmy sledují, nebo co vyhledávají na internetu. Můžeme se zmínit také o počítačových hrách, násilí je zde pojmáno zcela obyčejně. Dítě samo může hrát ve hře postavu, která zabíjí, bije nebo ubližuje. Dítě nedokáže posoudit nebezpečnost výběru her. Vidí v hrách zábavu, v realitě si pak často nedokáže představit dopady.

4.3 Vliv vrstevníků

V souvislosti s vhodným či nevhodným trávením volného času se pozastavíme nad vlivem vrstevníků. Pro rizikovou mládež z problémových rodin je vrstevnická skupina důležitější, než pro mladé lidi, kteří pocházejí z rodin, kde se dětem dostává přiměřené míry podpory a přiměřené vytyčující meze dovoleného chování. Nároky vrstevnické skupiny na mladého člověka představují značnou míru zátěže, obstat v očích vrstevníků jako někdo, kdo plně sdílí jejich hodnoty (Matoušek, aj. 2011, s. 83). *Sdružování do přátelských skupin je přirozenou potřebou mladých lidí, vrstevnická skupina jim pomáhá akcelarovat pozitivní, ale i negativní osobnostní charakteristiky, dotvářet jejich osobnost v sociálním poli* (Novotný, aj. 2004, s. 385). U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je potřeba kladného přijetí vrstevnickou partou vyšší, než pro děti s dobrým rodinným zázemím. Na tyto děti má vliv vůdce party velký vliv, proto ho využívá. V některých západních zemích je vstupním rituálem do delikventní party spáchání nějakého závažného trestného činu. V případě potřeby, pak

vůdce nebo členové party dotyčného vydírají, že čin anonymně ohlásí, nebo jiné hrozby. Delikventní party skoro vždy vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce, u nás tomu není, tak jako v západních zemích, delikventní party tam častěji vznikají z jedné čtvrti. Nejčastěji u nás vznikají delikventní party z mládeže, která tráví svůj čas v hernách a v diskotékách. Na tento způsob života se jim přestane dostávat prostředků, ty si začnou zaopatřovat drobnými krádežemi a vygradují v organizované, plánované akce s napojením na překupníky (Matoušek, aj. 2011, s. 83). Autoři se shodují v názoru, že ve většině případů dochází k trestné činnosti ve spojitosti s partou.

4.4 Vliv dědičnosti

Podstatným faktorem ovlivňující kriminalitu mládeže, jsou genetické dispozice. Biologické předpoklady byly předmětem zkoumání odborníků zabývajících se zločinností. Jako jednu z nejznámějších teorií lze uvést vojenského lékaře Lombrosa, který se zabýval zkoumáním a zjišťováním zvláštností zločince. Lombroso přichází s myšlenkou, že zločinecké založení lze identifikovat na základě měřitelných, objektivně zjistitelných tělesných a duševních znaků (Čírtková 2009, s. 29). Jako zajímavost lze uvést výzkum amerického antropologa Hootona, ten ve třicátých letech zkoumal znaky ve tvarech lebek zločinců. Podobná teorie byla uvedena v Kretchmerově typologii, který na základě stavby těla přiřazoval určité druhy delikvence. Postupně tyto teorie ztrácely na významu (Matoušek, aj. 2011 s. 22).

1. Genetické dispozice

Projevuje se především na úrovni temperamentu, rizikovým faktorem je dráždivost, impulzivita, potřeba vyhledávat vzrušení, snížený sklon k úzkostnému prožívání. Zvláště impulzivita, dráždivost a obtíže se zvládáním frustrací má pro vznik kriminálního jednání značný význam. Potíže se projevují už v raném věku a bývají výchovně jen málo ovlivnitelné. Děti preferují vlastní pravidla chování, která jsou zaměřená jen na uspokojování vlastních potřeb. V dospělosti se může projevit porucha osobnosti. Většinou jí trpí i jeden z rodičů, je tedy riziko, že sám rodič se bude chovat problematicky a bude dítě vychovávat nevhodným způsobem. Je důležité podotknout, že tento rodič není pro dítě vhodným vzorem chování. Dítě není pak schopné identifikovat se s vhodným modelem chování (Vágnerová 2008, s. 781).

2. Biologické dispozice

Mohou vzniknout kvůli narušení struktury nebo funkcí centrální nervové soustavy, a to důsledkem porodního postižení, úrazu hlavy, zánětlivého onemocnění mozku atd. Zátěž organického postižení centrální nervové soustavy se projevuje emoční labilitou, impulzivitou

a nižší schopností sebeovládání. U jedinců lze snadněji vyprovokovat neadekvátní reakce. Jedinec odmítá běžné normy chování, má narušené sebeovládání (Vágnerová 2008, s. 781).

3. Inteligenční úroveň

Děti nebo mladiství s poruchami chování mívají v průměru nižší inteligenci, ale vyskytují se i asociální jedinci s nadprůměrnými schopnostmi. Děti s poruchovým chováním mají obtíže ve škole, avšak jedná se spíše o sociokulturní zanedbanost a odmítavý postoj k normám dané společnosti (Vágnerová 2008, s. 782).

5 Osobnost mladistvého delikventa

Osobnost je specificky lidské dynamické uspořádání duševního života, je to interakce psychických, somatických a sociálních jevů, syntéza všeho zděděného, vrozeného a osvojeného během individuálního vývoje, zejména v průběhu socializačního procesu. Její podstatnou charakteristikou je typičnost, jedinečnost pro daného jednotlivce, projevující se chováním, jednáním a sebeuvědoměním. Struktura osobnosti je relativně stálá, avšak otevřena vůči formativním vlivům (Švingalová 2002, s. 9).

Je tvořena psychickými vlastnostmi a rysy, které se projevují v jednání jednotlivce. Nyní si uvedeme, některé znaky osobnosti, které jsou zkoumané u delikventní mládeže.

Často zkoumaným znakem delikventně jednajících osobnosti je impulzivita, čili schopnost odložit uspokojení. Mnoho studií totiž prokázalo, že osoby chovající se delikventně, dávají přednost okamžitému uspokojení před uspokojením vzdáleným, a to i v případech, kdy odměna za oddálení uspokojení potřeby je mnohokrát vyšší než zisk, který přinese okamžité uspokojení potřeby (Matoušek, aj. 2011, s. 55).

Dalším odlišným znakem osobnosti v souvislosti s delikventním jednáním je sebehodnocení. Dochází se k závěrům, že většina delikventně jednajících lidí má negativní sebehodnocení, neváží si sami sebe a nepřipisují své osobě žádnou hodnotu. U menší skupiny delikventně jednajících mladistvých je naopak zjištěno, že mají sebehodnocení nepřiměřeně zvýšené, což je dáváno do souvislosti s vysokou pohotovostí k agresivní obraně vlastní osoby. Mladistvý delikventi, kteří se dopouštějí provinění opakovaně, mají v průměru nižší sebehodnocení než ti mladiství, kteří se proti zákonu provinili jen jednou. Proto je delikventní chování některými autory interpretováno jako pokus člověka s nízkým sebehodnocením zvýšit pocit vlastní hodnoty kriminálním činem, protože v jiných oblastech běžného života selhávají nebo nedosahují přijatelné úrovně, zejména ve škole, sportu, ve vztazích, v pracovním procesu, založení rodiny a podobně (Matoušek, aj. 2011, s. 56).

Jejich svědomí nebývá dostatečně rozvinuté, často jde o fixaci na úrovni předkonvenční morálky odměny a trestu. Freud definuje *jako moralizující sílu v osobnosti superego, která je založená na principu dokonalosti. Lidé, u nichž se superego přiměřeně nerozvinulo, cítí málo viny i po velkých mravních přestupcích. V krajních případech se chovají antisociálně či zločinně* (Freud in Drapela 2008, s. 23). Nedostačivost zaznamenáváme též v empatii, delikventně jednající jedinci mají nižší schopnost vcítění se, hůře jsou schopni hodnotit situaci očima druhého (Matoušek, aj. 2011, s. 59).

Setkáváme se s velkou mírou typologií pachatelů trestných činů. Mladistvé pachatele charakterizovala vývojová psychologie. Vývojová kriminologie se opírá o teorie životní cesty (Life Course Theoriess) a zkoumá výskyt kriminálních vzorců chování v průběhu života jedince. Přicházejí z tezí, že existují minimálně dva odlišné typy mladistvých pachatelů. Jedná se o chronického pachatele a mladistvého delikventa. Oba dva typy se odlišují v mnoha ohledech, k nejdůležitějším znakům patří (Čírtková 2009, s. 69):

- věk, ve kterém se u jedince objeví první problematické projevy
- závažnost intenzity problémů
- věk, ve kterém vymizí kriminální chování

1. Chronický pachatel

Již od útlého věku se u jedince projevuje problematické chování. Běžné výchovné postupy na tohoto jedince nezabírají, u jedince se často objevují epizody problematického chování. Mezi 6. a 12. rokem věku se dostává do kontaktu s policií a oddělením sociálně právní ochrany dítěte. Kolem 12 let se objevují celkem závažné delikty, agresivita u jedince se rychle stupňuje, kolem 16 až 18 let se dopouští majetkové i násilné kriminality. Kriminální chování přetrvává do dospělosti (Čírtková 2009, s. 69).

2. Mladistvý delikvent

Konflikty s normami u něj zaznamenáváme v době dospívání mezi 12. až 15. rokem věku. Chybí u něj problematické chování v dětství, až v době puberty dochází ke zlomu. V té době stává těžko ovladatelným, nerespektuje některé sociální i právní normy. Rozdíl mezi chronickými pachateli a mladistvými delikventy spatřujeme, tak že mladiství delikventi se dopouštějí především příležitostné kriminality a dominuje zde protest proti rodičům a situační a skupinový faktor. Kolem 18. až 21. Roku věku dochází k poklesu nebo k úplnému vymizení kriminálních vzorců chování (Čírtková 2009, s. 69).

5.1 Změny v období dospívání

Výrazné změny zaznamenáváme v období dospívání. Pro mladistvého je to období bohaté množstvím změn ve vývoji.

V období dospívání je důležitým vývojovým znakem změna myšlení daná rozvojem formálních logických operací, projevující se uvažováním o dosud neexistujících možnostech. Mladistvý neakceptuje všechno, co mu dospělí předkládají. Je to dáno pubertálním negativismem, který vyjadřuje potřebu mladistvého uplatnit svůj vlastní názor. Dospívající se odpoutává od rodiny, od světa nadřazených dospělých. V tomto období je zvýšené riziko experimentování překračování běžných sociálních norem. Chování, které se jeví, jako poruchové je zapříčiněno potřebou hledat vlastní identitu, a z tohoto důvodu často mladiství zkouší dosud tabuizované nebo zakázané aktivity (Vágnerová 2008, s. 789).

Mladiství, o něž rodiče neměli zájem, nebo se o ně starali pouze materiálně a nenalezly v prostředí domova citové zázemí, se odtrhnou od rodiny. Mladiství nemají už žádný důvod s rodinou setrvávat a nechat si líbit tělesné tresty. Problematikou se stává, že tito mladiství se mohou začít chovat zcela bez zábran, jejich chování už nemá kdo ovlivnit. Mohou začít páchat přestupky, které mají charakter kriminálního chování (Vágnerová 2008, s. 789).

Vliv rodiny v tomto období tedy slábne, do popředí se dostává vliv vrstevníků, o kterém jsme již pojednávali.

6 Orgán vykonávající dohled nad rodinou

Orgán sociálně-právní ochrany dítěte vykonává kontrolu nad rodinou, kde dochází k porušování nebo k úplnému selhání rodičovské zodpovědnosti.

Sociálně-právní ochrana dítěte zajišťuje ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (MPSV 2013).

Sociálně-právní ochrana dítěte se zaměřuje na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní svou rodičovskou zodpovědnost, nebo tyto rodiče neplní nebo zneužívají práva rodičovské zodpovědnosti. Jedná se též o děti, které byly svěřeny do péče jiné fyzické osoby, a tato osoba neplní povinnosti, které plynou ze svěřením dítěte do její výchovy. Sociálně-právní ochrana dítěte dále věnuje zvýšenou pozornost dětem, které vedou zahálčivý nebo nemravný způsob života. Jedná se o děti, které záměrně zanedbávají školní docházku, nepracují, požívají alkohol nebo jiné návykové látky, žijí se prostitutací, toulají se, spáchaly trestný čin, pokud jde

o dítě mladší patnáct let, spáchaly čin jinak trestný, který by byl trestným činem, opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití. Tyto děti jsou na základě svých rodičů nebo jiných odpovědných osob opakovaně umisťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči (MPSV 2013).

7 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Soudnictví ve věcech mládeže je upraveno zákonem č. 218/2003 Sb. Účelem právní úpravy je vymezení pravidel trestní odpovědnosti mladistvých, formulace základních zásad a postupů, včetně řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného. Zákon prohlubuje zásadu, že trestní represe má mít pouze pomocnou úlohu a významně rozšiřuje škálu opatření použitelných proti mládeži. Hlavní zájem nespočívá v potrestání mladistvého, nýbrž v obnovení narušených společenských vztahů, začlenění dítěte či mladistvého do rodinného, sociálního prostředí a je kladen důraz na prevenci páchání protiprávních činů (Štern, aj. 2011, s. 137).

Mladistvý, který v době spáchání činu nedovršíl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost neboli nebezpečnost pro společnost a ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Zákon se opírá o skutečnost, že ve věku mladistvého okolo patnácti let může být rozumový a mravní vývoj rozdílný (Zákon č. 218/2003 Sb., § 5, odst. 1). Proto se vyhotovuje znalecký posudek, který určí, zda byl mladistvý v době činu rozumově a mravně vyspělý. Tyto znalecké posudky vyhotovuje dětský psychiatr.

Soudy pro mládež neukládají tresty, ale výchovná, ochranná a trestní opatření.

- Výchovná opatření

Mezi ně patří: dohled pracovníka, probační program, výchovné povinnosti (bydlení s rodiči, léčení na návykových látkách), výchovná omezení (zákaz kontaktu s určitými osobami, zákaz užívání návykových látek a další), napomenutí s výstrahou.

Výchovná opatření mají za cíl usměrnit způsob života mladistvého a tím zajistit a podpořit jeho výchovu a prevenci dalšího střetu se zákonem. Výchovná opatření mohou být mladistvým uložena ještě před rozhodnutím soudu mládeže o vině (Štern, aj. 2011, s. 142).

- Ochranná opatření

Sledují cíl kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými. Mezi ochranná opatření patří ochranné

léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Ochranná výchova se ukládá, pokud není o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině v níž žije a pokud jeho dosavadní výchova byla zanedbávána. Dále je tomu tak, jestliže v prostředí v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovných opatření (Štern, aj. 2011, s. 143).

- Trestní opatření

Trestními opatřeními jsou obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s podmíněným opatřením jeho výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody, podmíněné odložení na zkušební dobu, odnětí svobody nepodmíněně. Trestní opatření má vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého (Štern, aj. 2011, s. 144).

Cílem trestních opatření je ochrana mladistvého před negativními vlivy, ale i ochrana společnosti před páčáním dalších možných provinění.

8 Odnětí svobody

Trestní opatření odnětí svobody může být mladistvému uloženo jako:

- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněně

Nepodmíněné odnětí svobody může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tehdy, jestliže předchozí použité opatření nebo jiné uložení trestního opatření nepostačilo k dosažení účelu zákona s ohledem na okolnosti případu a osobu mladistvého (Zákon č. 218/2003 Sb., §31 odst. 2).

Uložení trestního opatření odnětí svobody¹ je nejzávažnějším a také nejtvrdějším trestem v naší společnosti, který může být mladistvému uložen. Soudní řízení a rozsudek představují pro mladistvého pachatele důležitou osobní zkušenost se společenským sankčním systémem a hodnocením svého jednání, jak jej vnímá společnost. Je-li mladistvému tento trest

---

¹ Dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže lze mladistvému uložit trestní opatření odnětí svobody. Někteří autoři využívají trest odnětí svobody.

uložen, jedná se o potvrzení nebezpečnosti jeho činu i nebezpečnost jeho osoby pro společnost (Mühlpachr 2002, s. 70).

Při uvěznění se mladistvý dostává do poměrně náročné, ale velmi důležité situace, spočívá to zejména v zamyšlení se nad vlastní osobou, zamyšlení nad svým bývalým i budoucím způsobem života, jednáním, hierarchií hodnot a společenským zařazením, svými schopnostmi a možnostmi (Mühlpachr 2002, s. 70).

Účelem trestu je především ochrana společnosti, před omezováním práv jiných lidí kriminálním chováním. Dalším významným účelem je změna chování delikventa a jeho odrazení od další kriminální činnosti (Vágnerová 2008, s. 817).

Trest má funkci především výchovnou, která je realizována v procesu programu zacházení. Program zacházení obsahuje souhrn aktivit směřovaných k pachateli trestných činů, které provádí specializovaný pracovník (Černíková 2008, s. 143).

Program zacházení je zpracováván ve spolupráci psychologa, pedagoga, speciálního pedagoga, vychovatele, sociálního pracovníka a lékaře.

Specifika práce v rámci programu zacházení specializovaného pracovníka s odsouzeným (Černíková 2008, s. 143):

- jedná s pachateli trestných činů
- řeší a pomáhá řešit jejich problémy
- vede (odsouzené k práci, vzdělávání, k samostatnosti a dalším činnostem)
- pečuje (o jejich zdraví a pozitivní vývoj)
- působí, ovlivňuje jejich chování, názory a postoje

U mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody má v programu zacházení zásadní význam zejména vzdělávání a profesní příprava. (Černíková 2008, s. 109). Význam vzdělání a profesní přípravy úzce souvisí s jejich integrací do společnosti po výkonu trestního opatření odnětí svobody, aby mladistvý vedl řádný život a akceptoval normy, které jsou ve společnosti uznávané.

Trestní opatření odnětí svobody je vykonáváno odděleně od dospělých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody ((Zákon č. 169/1999 Sb., § 7 písm. a).

PRAKTICKÁ ČÁST

Tématem bakalářské práce je rodinné prostředí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. V teoretické části byly uvedené teoretické poznatky dané problematiky.

9 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit rizika výchovného působení ve vztahu k mladistvým odsouzeným k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Dílčím cílem je zjistit postoje k vzdělávacímu systému, zmapovat rodinné prostředí a kriminální zátěž v rodině. Dále zjistit údaje o drogové problematice v rodině.

9.1 Hlavní předpoklady práce

Hlavním cílem práce je rozkrýt problematiku rodinného systému a zjistit možné příčiny vzniku delikventního jednání.

Předpoklad 1

Lze předpokládat, že jestliže rodiče mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody žili nezákonným způsobem života, pak tak s velkou pravděpodobností budou žít i jejich děti.

Předpoklad 2

Lze předpokládat, že se v rodinách mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody se častěji potýkají s nezaměstnaností, než s výkonem zaměstnání.

Předpoklad 3

Lze předpokládat, že rodiče mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody mají převážně jen základní vzdělání, než střední odborné učiliště.

10 Použité metody a techniky průzkumu

V praktické části byla použita metoda dotazování a technika dotazník. Hlavní předpoklady byly ověřovány pomocí dotazníkového šetření ve věznici pro mladistvé. Cílem dotazníku bylo zmapovat rodinné vztahy mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody, výskyt kriminální zátěže v rodině, drogová závislost v rodině, školní docházka u mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření a v neposledním případě

vliv vrstevnických part na trestnou činnost mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody.

Dotazník se skládá z 27 otázek, z nichž 15 otázek se zabývá rodinným prostředím, 4 otázky se týkají vzdělání, 4 otázky se týkají trávení volného času, 2 otázky trestné činnosti a 2 otázky drogové problematiky. Dotazníková metoda byla použita za účelem ověření stanovených předpokladů. V dotazníku bylo použito 25 uzavřených otázek a 2 otevřené otázky.

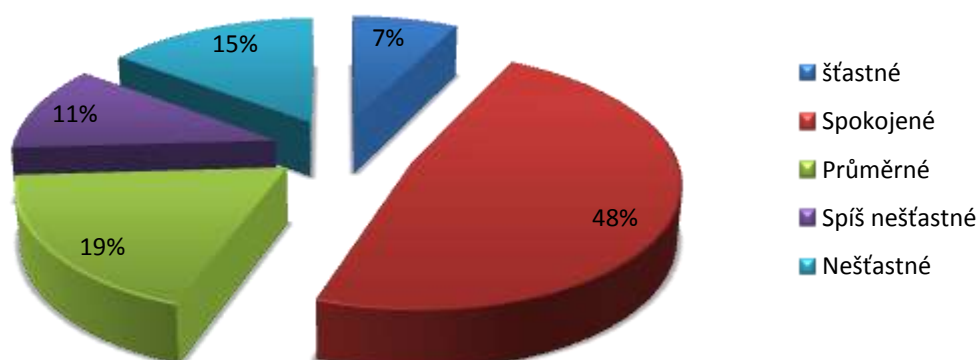
11 Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazníkově šetření bylo provedeno ve věznici Všechny. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 27 mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody, kteří jsou umístěni na oddělení pro mladistvé. Záměrem bylo oslovit 30 respondentů, avšak z důvodu amnestie prezidenta České republiky byl tento počet respondentů vyčerpávajícím vzorkem. Distribuce dotazníku byla provedena v měsíci březnu roku 2013. Vzorek tvořili mladiství odsouzení k výkonu trestního opatření odnětí svobody ve věku od 16 do 19 let.

12 Vyhodnocení dotazníkového šetření

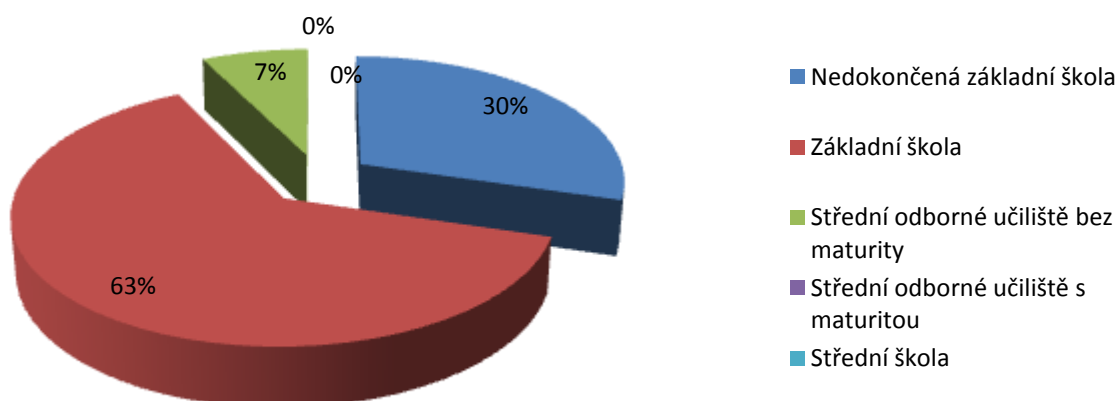
Na dotazník odpovědělo celkem 27 respondentů. Dotazník byl zaměřen zejména na rodinné prostředí respondenta, na respondenta individuálně a trávení jeho volného času. Respondenti na 25 uzavřených otázek odpovídali zakroužkováním z uvedených možností a na 2 otevřené otázky. Respondenti byli seznámeni a poučeni ohledně vyplnění dotazníku.

Graf č. 1
Položka dotazníku č. 1 - Jaké bylo vaše dětství ?

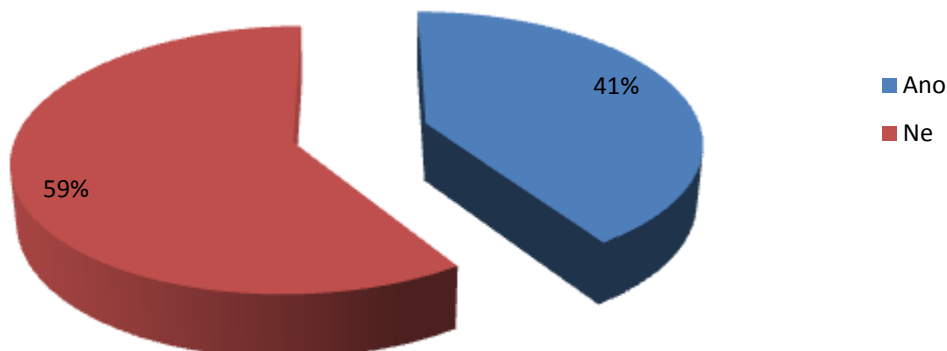
Z grafického vyjádření vyplývá, že 48% (13) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody hodnotí své dětství jako spokojené.

Graf č. 2
Položka dotazníku č. 2 - Jaké máte dosažené vzdělání?

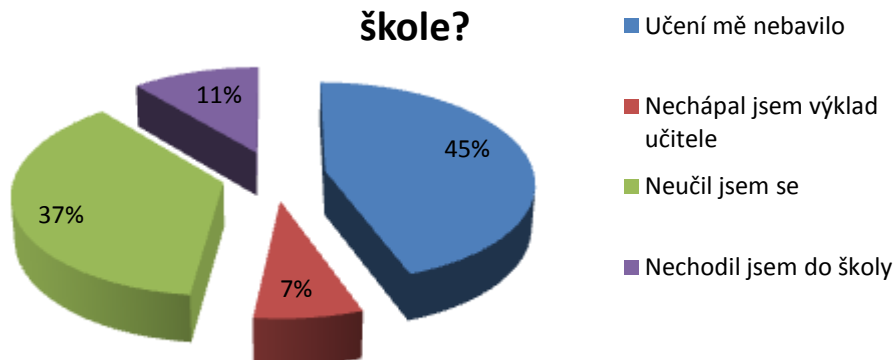
Z grafického vyjádření vyplývá, že 63% (17) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody má základní vzdělání a 30% (8) uvádí, že nemá dokončené základní vzdělání.

Graf č. 3
Položka dotazníku č. 3 - Pokračujete ve
vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody?

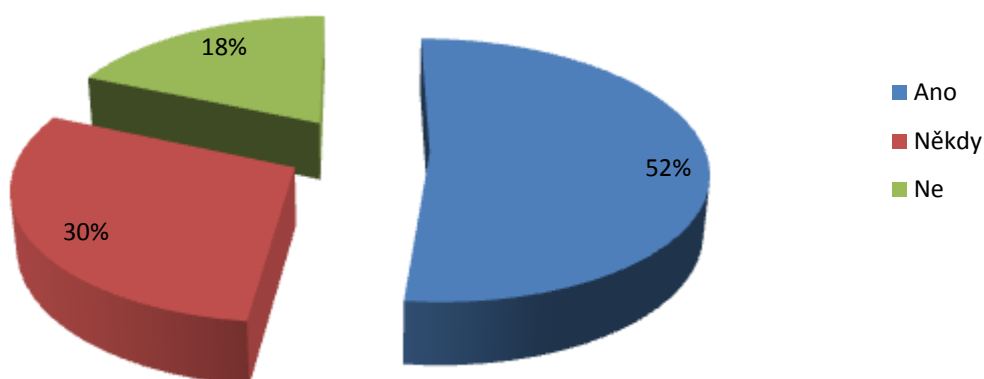
Z grafického vyjádření vyplývá, že 59% mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody si nedoplňuje vzdělání ve výkonu trestu odnětí svobody, což lze hodnotit negativně.

Graf č. 4
Položka dotazníku č. 4 - Jaký byl váš vztah ke
škole?

Výsledky v grafu ukazují, že 45% (12) respondentů učení ve škole nebavilo, 37% (10) se ve škole neučil, 11% (3) do školy nechodilo vůbec a 7% (2) respondentů nechápalo výklad učitele. Není zde zaznamenána motivace ke vzdělávání.

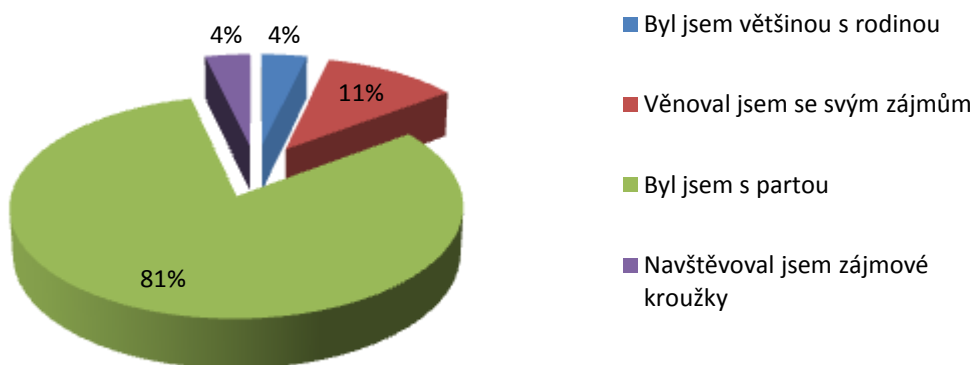
Graf č. 5
Položka dotazníku č. 5 - Chodil jste za školu?

Pozn.: Význam slova někdy byl specifikován jako nejméně 3x za měsíc.

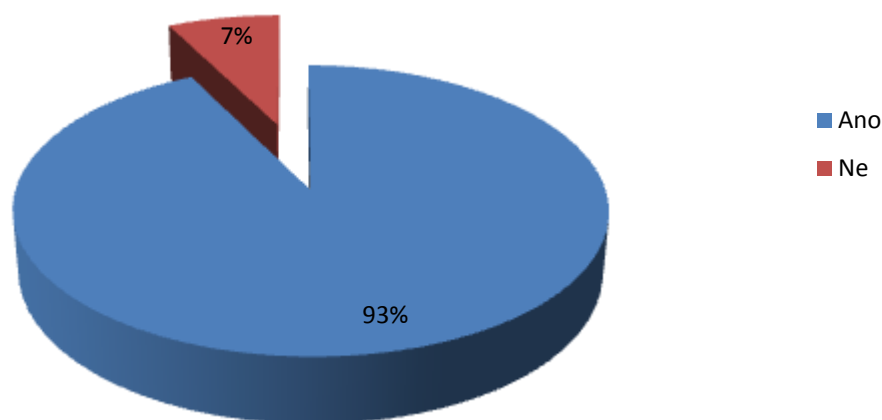
Z údajů v grafickém znázornění vyplývá, že 52% (14) respondentů chodilo za školu a 30% (8) respondentů uvedlo, že chodilo za školu někdy. Z grafu vyplývá, že nízká úroveň ke vzdělávání úzce souvisí se záškoláctvím.

Graf č. 6
Položka dotazníku č. 6 - Jak jste trávil volný čas?

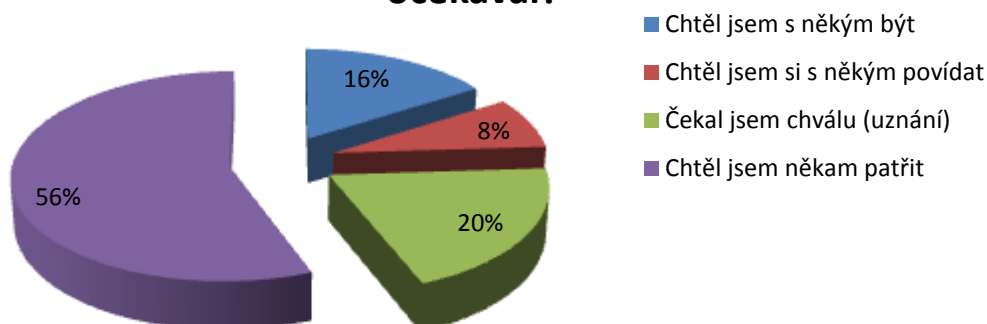

Výsledky v grafu ukazují, že 81% (22) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody trávilo svůj volný čas s partou, přičemž pouze 4% (1) navštěvovalo zájmové kroužky. Je zde zaznamenán i čas trávený rodinou, který byl uveden ve 4% (1). Tuto skutečnost lze hodnotit negativně, jelikož míra trávení volného času s rodinou je zanedbatelná.

Graf č. 7
Položka dotazníku č. 7 - Patřil jste do party?

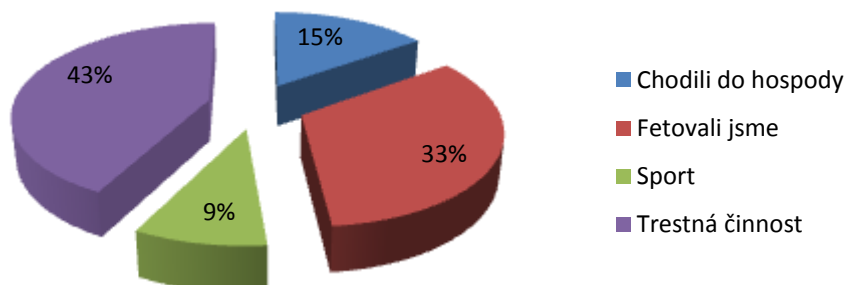

Graf č. 8
Položka dotazníku č. 8 - Co jste od party očekával?

Z uvedených grafů vyplývá, že 93% (26) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody patřilo do party. V 56% (14) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody chtělo někam patřit, 20% (5) respondentů čekalo chválu (uznání), 16% (4) respondentů chtělo s někým být a 8% (2) si chtělo s někým povídat. Což se jeví jako nejčastější znaky, které se mladistvému v období dospívání nedostávají v rodině. Je to zapříčiněno též složitým obdobím dospívání, kdy se mladistvý odpoutává od rodiny a svůj volný čas chce trávit s vrstevníky.

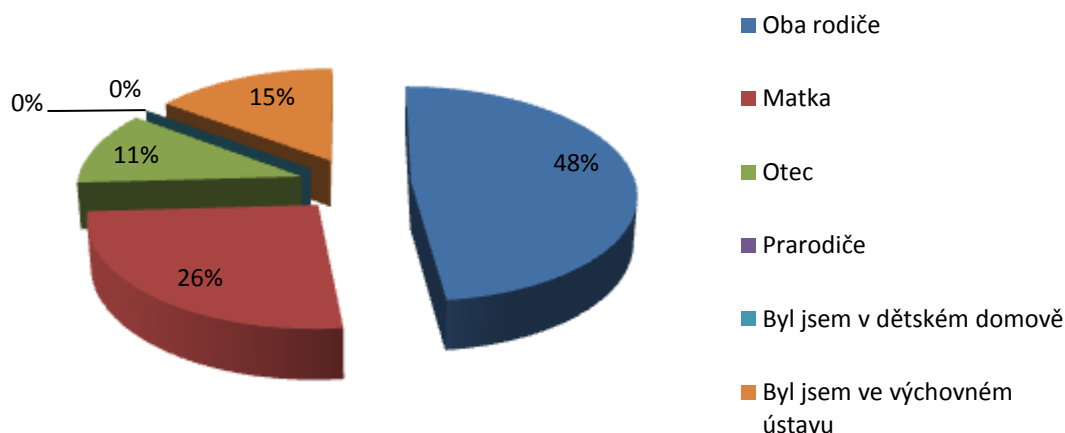
Graf č. 9
Položka dotazníku č. 9 - Co jste s partou
dělali?

Pozn.: V grafu č. 9 respondenti zakroužkovali více možností. Jednalo se tak v případě 4 respondentů, jeden z nich uvedl současně chození do hospody a trestnou činnost, další z nich uvedl všechny možnosti odpovědi, další z nich uvedl chození do hospody a současně i sport a poslední z respondentů uvedl současně užívání drog a trestnou činnost.

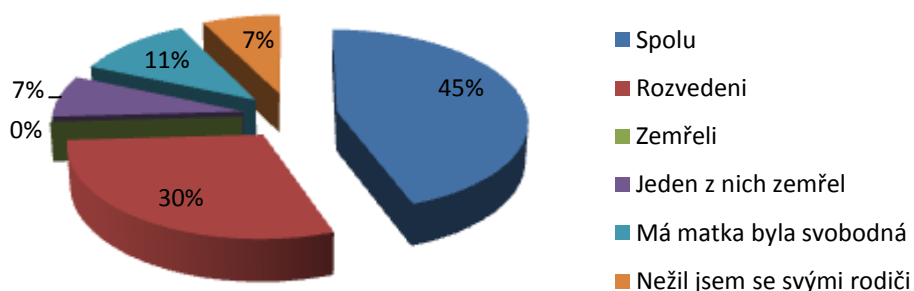
Z výsledků grafů je patrné, že 93% (25) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody bylo členy delikventních part. Z výčtu činností, které byly znázorněny, vyplývá, že se jednalo o závadové party. Jelikož 43% (14) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody uvedlo, že činností party byla trestná činnost a 33% (11) odpovědí mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody bylo uvedeno, že v partě brali drogy. V neposlední řadě 15% (5) uvedlo, že s partou chodilo do hospody.

Graf č. 10
Položka dotazníku č. 10 - Kdo vás vychovával?

Výsledky grafu ukazují, že 48% mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody vyrůstalo s oběma rodiči, což není jako výsledek zcela pozitivní. Jelikož 26% respondentů vyrůstalo pouze s matkou, nebyl zde každodenní kontakt s otcem, který je důležitý pro identifikaci s mužskou rolí. V 11% byli respondenti vychovávaní pouze otcem a 15% respondentů vyrůstalo ve výchovném ústavu. Ze součtu je zřejmé, že více než polovina respondentů nevyrůstala v úplné rodině.

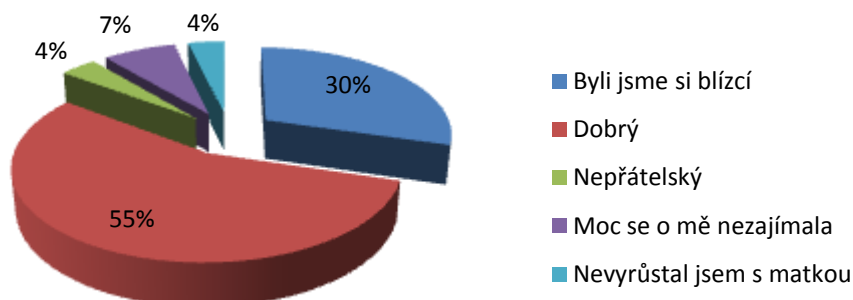
Graf č. 11
Položka dotazníku č. 11 - Jsou vaši rodiče?

Z grafického znázornění vyplývá, že 45% (12) rodičů mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření je spolu, avšak ve 30% (8) bylo rozvedeno. Z čehož lze vyvodit,

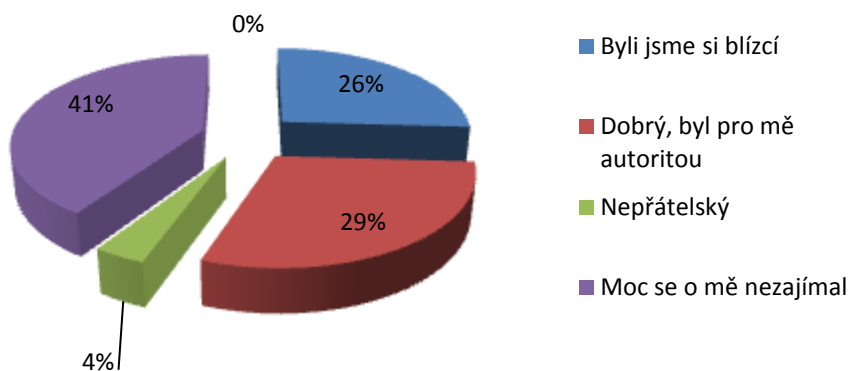
že 30% (8) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody vyrůstalo bez jednoho rodiče z důvodu rozvodu rodičů.

Graf č. 12
Položka dotazníku č. 12 - Jaký jste měl vztah se svou matkou?

Z výčtu grafu vyplývá, že 55% (15) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody hodnotí vztah se svou matkou jako dobrý.

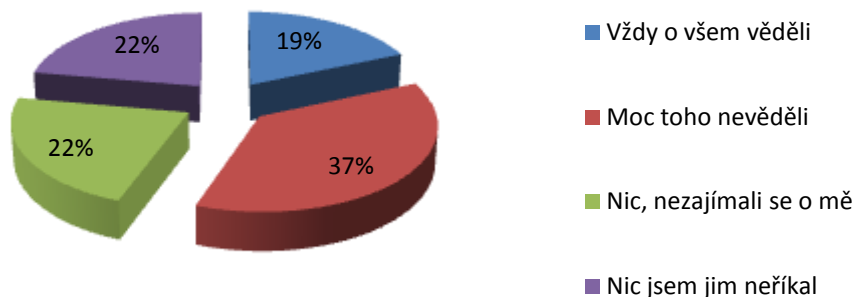
Graf č. 13
Položka dotazníku č. 13 - Jaký jste měl vztah se svým otcem?

Ze zpracovaného grafu vyplývá 41% (11), že mladiství odsouzení k výkonu trestního opatření odnětí svobody uvedli, že se o ně otec nezajímal.

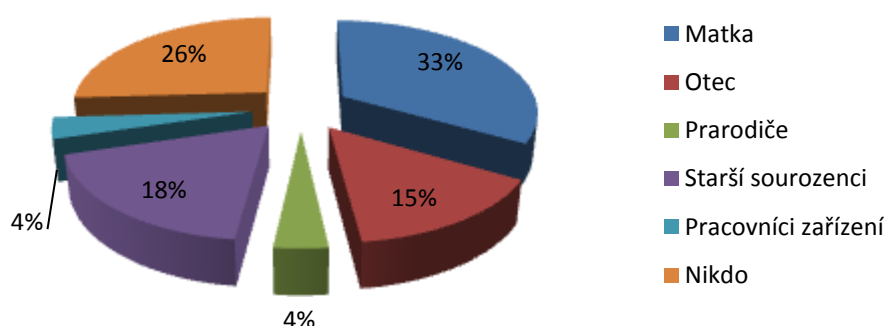

Graf č. 14
Položka dotazníku č. 14 - Jaký měli rodiče
přehled o vašem chování?

Z výčtu grafického znázornění vyplývá, že 37% (10) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody odpovědělo, že rodiče toho moc o jeho chování nevěděli, 22% (6) uvedlo, že se o ně rodiče nezajímali, 22% (6) uvedlo, že svým rodičům nic neříkalo a v 19% (5) uvedlo, že rodiče o všem věděli. Z výsledků v grafu je patrné, že rodičovský dohled v rodinách mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody nespĺňoval svůj význam.

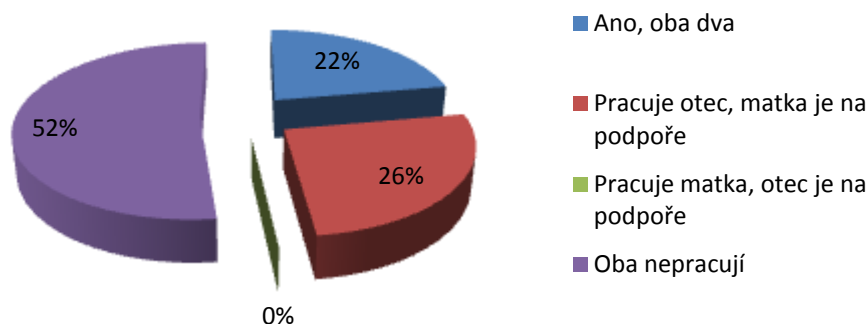
Graf č. 15
Položka dotazníku č. 15 - Kdo se vám
převážně věnoval, hrál si s vámi?

Z výsledku grafu vyplývá, že nejčastěji se v rodinách věnovala mladistvým odsouzeným k výkonu trestního opatření odnětí svobody matka 33% (9), avšak 26% (7) respondentů uvedlo, že se jim nikdo nevěnoval.

Graf č. 16

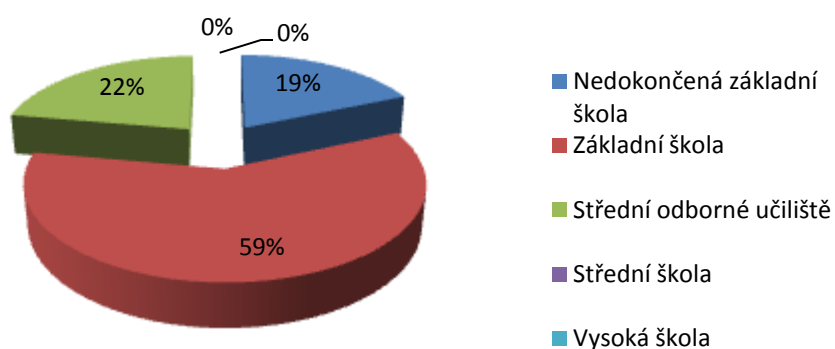
Položka dotazníku č. 16 - Jsou vaši rodiče zaměstnáni?

Z výčtu grafického znázornění vyplývá, že 52% (14) rodičů respondentů nepracuje, 26% (7) pracuje pouze otec a matka je na podpoře, 22% (6) pracují oba rodiče.

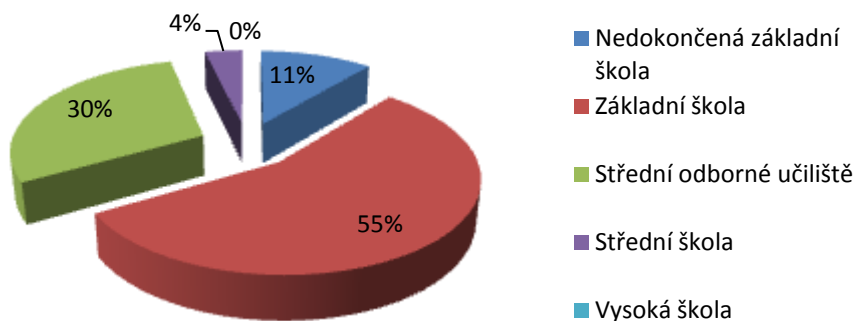
Graf č. 17

Položka dotazníku č. 17 - Jaké dosažené vzdělání měl váš otec?

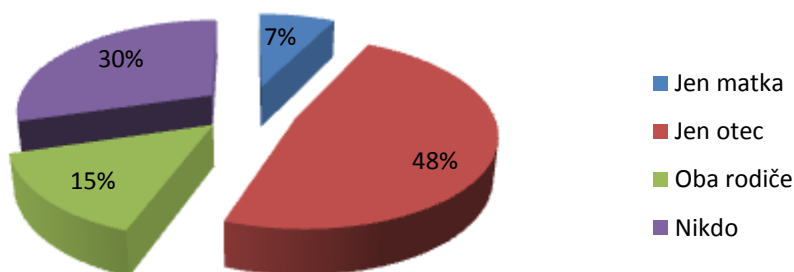
Z výčtu grafu je zřejmé, že 59% (16) otců mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody mělo základní vzdělání.

Graf č. 18
Položka dotazníku č. 18 - Jaké dosažené
vzdělání měla vaše matka?

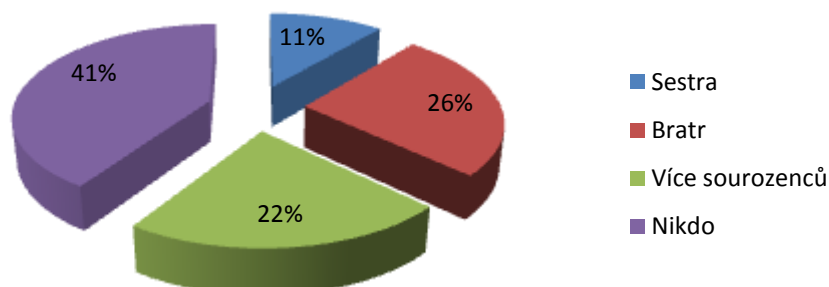
Z údajů v grafu vyplývá, že 56% (15) matek mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody mělo základní vzdělání.

Graf č. 19
Položka dotazníku č. 19 - Byl někdo z
rodičů soudně trestán?

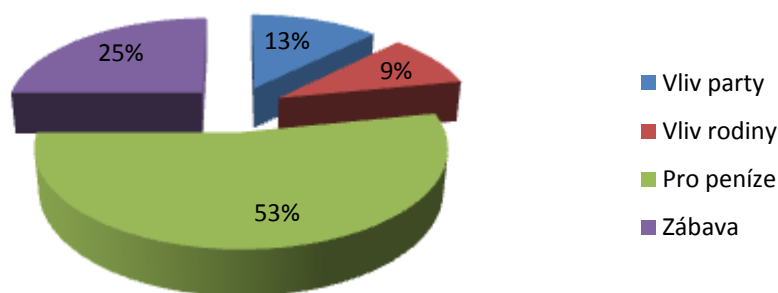
Grafické znázornění zobrazuje fakt, že 48% (13) otců mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody bylo soudně trestáno, 15% (4) respondentů odpovědělo, že byli soudně trestáni oba rodiče, 7% (2) matek bylo soudně trestáno a 30% (8) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody odpovědělo, že nebyl nikdo z rodičů soudně trestán.

Graf č. 20
Položka dotazníku č. 20 - Byl někdo ze
sourozenců soudně trestán?

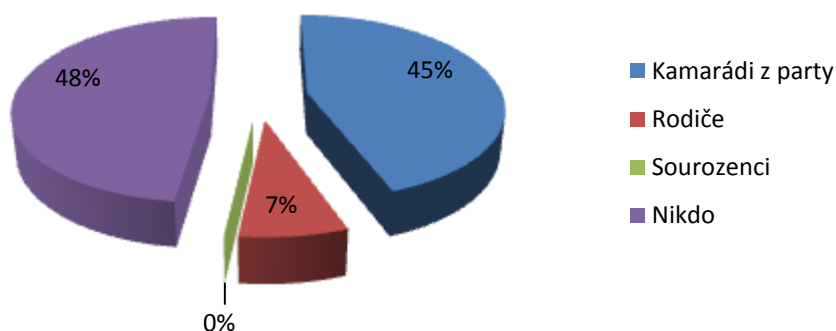
Z grafického znázornění vyplývá, že 41% (11) respondentů uvedlo, že nikdo z jejich sourozenců nebyl soudně trestán, 26% (7) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody uvedlo bratra, 22% (6) uvedlo více sourozenců, kteří byli soudně trestáni a 11% (3) uvedlo sestru.

Graf č. 21
Položka dotazníku č. 21 - Jaký byl důvod
vaší trestné činnosti?

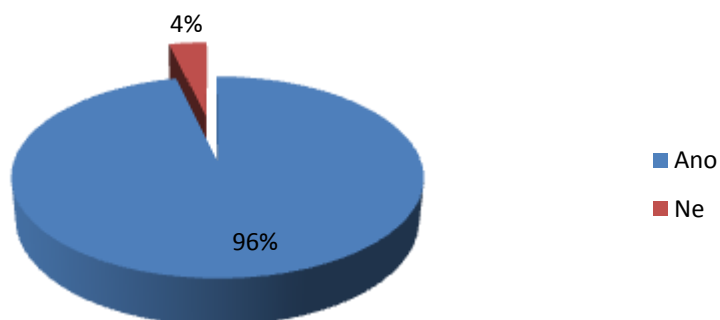
Z výčtu grafu je patrné, že 53% (17) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody trestnou činností dělalo pro peníze, tudíž můžeme konstatovat, že se jednalo převážně o majetkové trestné činy, která úzce souvisí s ekonomickou situací v rodině.

Graf č. 22
Položka dotazníku č. 22 - Povzbuzoval vás někdo k trestné činnosti?

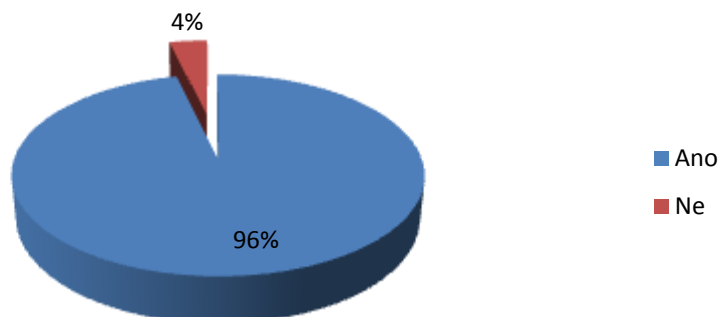
Ze zpracovaného grafu vyplývá, že 48% (13) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody k trestné činnosti nikdo nepovzbuzoval, 45% (12) jich bylo povzbuzováno k trestné činnosti partou, 7% (2) bylo k trestnému činu povzbuzováno rodiči.

Graf č. 23
Položka dotazníku č. 23 - Užil jste někdy drogu?

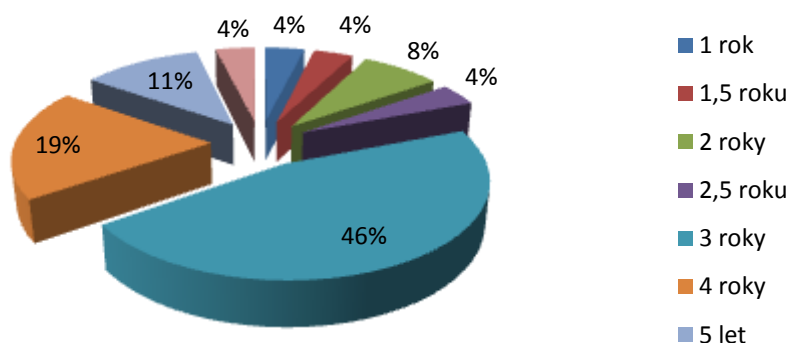

Z výsledku grafu je patrné, že 96% (26) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody užilo drogu, což lze hodnotit zcela negativně.

Graf č. 24
Položka dotazníku č. 24 - Bral jste někdy nějakou drogu opakovaně?

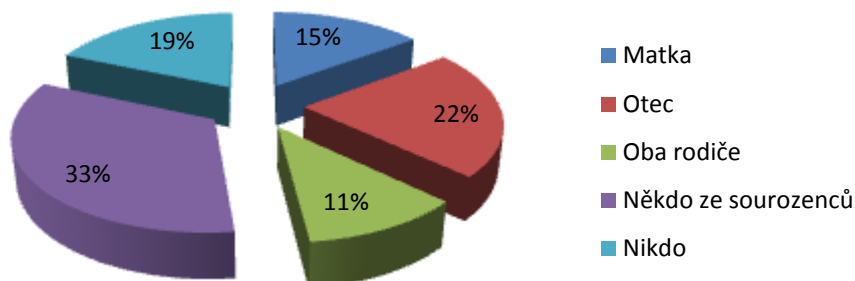
Graf č. 25
Položka dotazníku č. 24 - Uved'te jak dlouho?

Pozn.: V grafickém uspořádání odpovídají respondenti, kteří označili, že brali drogu opakovaně. Současně jsme se respondentů ptali, jak dlouho drogu užívali.

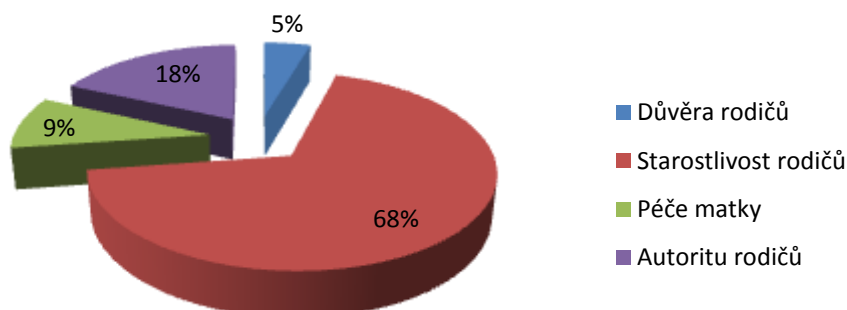
Z grafických znázornění vyplývá, že 96% (26) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody, někdy užilo drogu. Současně tyto respondenti uvedli, že brali drogy opakovaně. Graf č. 25 zobrazuje, jak dlouho respondenti drogu užívali.

Graf č. 26
Položka dotazníku č. 25 - Užíval někdo z
vaší rodiny drogy?

Z uvedeného grafu vyplývá, že v rodinách mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody byla drogová zátěž. Ve 33% (9) užíval drogy někdo ze sourozenců, ve 22% (6) užíval drogy otec, v 15% užívala drogy matka a v 11% (3) užívali drogy oba rodiče. Z toho vyplývá, že drogová problematika je v rodině mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody častým jevem. Mladistvý byl vystaven riziku, že začne návykové látky užívat také. Drogová problematika úzce souvisí s nezákonným životním stylem, z čehož vyplývá trestná činnost rodičů a předpoklad, že půjdou do vězení.

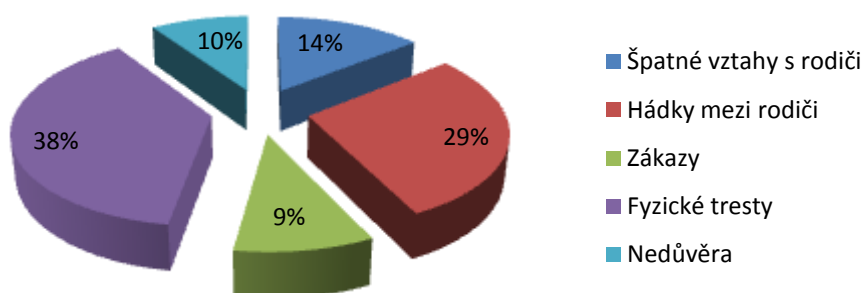
Graf č. 27
Položka dotazníku č. 26 - Co oceňujete ve
výchově rodičů?

Pozn.: Graf znázorňuje otázku dotazníku č. 26, která byla otevřená, tudíž na ní respondenti odpovídali samostatně. V dotazníku 5 respondentů na otázku neodpovědělo.

Z grafického znázornění vyplývá, že 68% (15) mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody si nejvíce na výchově rodičů váží starostlivosti o ně.

Graf č. 28
Položka dotazníku č. 27 - Co se vám ve výchově nelíbilo, nevyhovovalo vám?

Pozn.: Graf znázorňuje otázku dotazníku č. 27, která byla otevřená, tudíž na ní respondenti odpovídali samostatně. V dotazníku 6 respondentů na otázku neodpovědělo.

Z výsledku grafu je zřejmé, že nejvíce se respondentům ve výchově nelíbili fyzické tresty 38% (8), nezanedbatelnou část tvoří respondenti, kteří uvedli, že se jim v rodině nelíbili hádky mezi rodiči 29% (6), jako další respondenti uváděli špatné vztahy s rodiči 14% (3), nedůvěra 10% (2) a zákazy 9% (2).

13 Ověření platnosti předpokladů

Předpoklad 1

Lze předpokládat, že jestliže rodiče mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody žili nezákonným způsobem života, pak tak s velkou pravděpodobností budou žít i jejich děti.

Ověření předpokladu:

Informace vyplývající z grafu č. 19 (otázka dotazníku č. 19) nám ukazují, že pouze 30% rodičů mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody nebylo soudně trestáno a 70% rodičů žilo nezákonným způsobem života, z čehož následovalo soudní potrestání. Graf č. 20 (otázka dotazníku č. 20) vypovídá o nezákonném jednání sourozenců mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Graf vypovídá o skutečnosti, že 59% sourozenců mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody bylo již soudně trestáno a 41% sourozenců trestáno nebylo.

Platnost předpokladu, že jestliže rodiče mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody žili nezákonným způsobem života, pak tak s velkou pravděpodobností budou žít i jejich děti se nám tedy potvrdila.

Předpoklad 2

Lze předpokládat, že se v rodinách mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody se častěji potýkají s nezaměstnaností, než s výkonem zaměstnání.

Ověření předpokladu:

Z výčtu grafického znázornění vyplývá, že 52% (14) rodičů respondentů nepracuje, 26% (7) pracuje pouze otec a matka je na podpoře, 22% (6) pracují oba rodiče.

Platnost předpokladu se nám potvrdila.

Předpoklad 3

Lze předpokládat, že rodiče mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody mají častěji jen základní vzdělání, než střední odborné učiliště.

Ověření předpokladu:

Údaje obsažené v grafu č. 17 nám ukazují, že 59% otců má dosažené vzdělání pouze základní školu a 22% otců má střední odborné učiliště. Graf č. 18 nám zobrazuje, že 55% matek má základní školu jako nejvyšší dosažené vzdělání a 30% střední odborné učiliště.

Předpoklad byl ověřen jako platný.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala rodinným prostředím mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Cílem bylo zjistit zvláštnosti a rizika výchovného působení.

Teoretická část shrnuje problematiku výchovného působení, osobnost mladistvého delikventa a opatření, která lze mladistvému za provinění uložit.

V praktické části jsme pomocí dotazníků ověřovali platnost předpokladů. Vycházíme z odpovědí, které uvedli respondenti. Za nepřínosnější část své práce považují zjištění, která vycházejí z praktické části. Pomocí dotazníků se rozkryla problematika zatíženosti rodin mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody. Vzorek se však vztahuje pouze na ty respondenty, které jsme dotazníkem oslovili. Jednalo se o mladistvé odsouzené k výkonu trestního opatření odnětí svobody, kteří byli v danou dobu umístěni na oddělení pro mladistvé odsouzené. Z údajů obsažených v grafech č. 17 a č. 18 je patrné, že vzdělanostní úroveň rodičů mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody je nízká. Mladistvé odsouzené k výkonu trestního opatření odnětí svobody vzdělání nemotivovalo, což zaznamenává graf č. 4. S nízkým vzděláním úzce souvisí nezaměstnanost (Graf č. 16). Lidé, kteří dosáhli nízké úrovně vzdělání, mají omezenější možnosti na pracovním trhu. Převážně se jedná o méně perspektivní pracovní místa, ale také méně finančně odměňované. Dále nám z grafů č. 19 a č. 20 vyplývá míra kriminální zatíženosti rodin. V rodinách se vyskytuje překračování trestního zákona u rodičů i jejich dětí.

Za zmínku stojí také drogová problematika, které úzce souvisí s trestnou činností. Z údajů v grafu č. 26 vyplývá, že mladiství se setkali s užíváním drog u někoho z rodiny v 81% a graf č. 23, č. 24 a č. 25 nám zobrazuje výskyt drog u mladistvých odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody.

Rodina však ovlivňuje i výběr trávení volného času. Je na rodičích, aby vedli své děti k společensky přijatelnému výběru trávení volného času. Z grafu č. 14 vyplývá, že rodiče mladistvého odsouzených k výkonu trestního opatření odnětí svobody neměli dostatečný přehled o chování svého dítěte, čímž vznikla nedostatečná kontrola a mladistvý trávil svůj volný čas s delikventní partou.

Jako další zjištění lze uvést hodnocení vztahu s rodiči, což nám znázorňuje grafické uspořádání č. 12 a č. 13. Mladiství odsouzení k výkonu trestního opatření odnětí svobody hodnotí vztah s otcem, tak že o ně neměl otec zájem. Vztah otce se synem je však pro vývoj mladistvého velice důležitý k identifikaci s mužskou rolí. Též ověřuje i graf č. 15, kde

mladiství odsouzení k výkonu trestního opatření odnětí svobody uváděli, kdo se jim převážně věnoval, hrál si s ním. Tento graf zobrazuje nepatrnou část zájmu otce.

Z těchto zjištění lze vyvodit, že rodinný systém mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody v sobě nese rizika, která ovlivňují mravní vývoj a hodnotový systém. To jak jedinec prožil svůj život v rodině, ovlivňuje výši kvality jeho života. Rodina svým jednáním a působením na jednotlivce dává do života rozhled a směr jeho života.

Na těchto zjištěních lze zhodnotit, že teoretické poznatky korespondují s praktickými poznatky, které jsme získali pomocí dotazníku. Nelze nechat bez povšimnutí skutečnost, že rodina mladistvého odsouzeného k výkonu trestního opatření odnětí svobody měla problémy s dětmi, již delší dobu. Jedná se o problém s drogami v rodině, záškoláctví, neúspěšnost ve škole a další. Je otázkou, jak byly tyto problémy řešeny, aby výchovné působení rodiny bylo příznivější pro vývoj vychovávaného dítěte.

NÁVRH OPATŘENÍ

Závadové rodinné klima v sobě nese řadu dílčích problémů, které je potřeba zachytit, co možná nejdříve a s rodinou pracovat, aby došlo ke zmírnění nebo k úplnému odstranění jejich současné o situace. Jedná se o situace, které si žádají zásah ze strany odborníků, protože rodina nedokáže své problémy řešit nebo je řešit nechce.

V rodinách, kde se ukazují problémy s dětmi, by měla být věnována větší pozornost ze strany sociálně-právní ochrany dítěte a pedagogicko-psychologické poradny. Rodiny potřebují pomoci zejména v oblasti výchovy svých dětí a při řešení složitých situacích.

Situace si žádá prioritně pracovat s rodiči, aby lépe zvládali výchovnou rodičovskou roli, ale také je vést (pokud možno) k akceptování právního systému, základních norem žití člověka v naší společnosti.

Dalším krokem by mohlo být působit na mladistvé a vytvářet u nich návyky vhodného trávení volného času, včetně vytváření podmínek pro trávení volného času.

V rodinách se velice často vyskytuje nezaměstnanost, proto je zapotřebí vést rodiče podněcovat i mladistvé k získání profesní přípravy, která by jim otevřela příznivější podmínky na trhu práce. Není jen otázka profesních znalostí a dovedností, ale i určitých potřebných pracovních návyků a volných vlastností.

Též školy by měly věnovat větší pozornost svým žákům, proto se v současné době zamýšlí nad tím, že by ve školách působil školský sociální pracovník, který by pracoval a vytvářel podmínky pro děti a jejich rodiny, které mají problémy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BARNARDOVÁ, M., 2011. *Drogová závislost a rodina*. 1.vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-386-8.

CORNEAU, G., 2012. *Chybějící otec, chybující syn*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0075-8.

ČERNÍKOVÁ, V., SOCHŮREK, J., FIRSTOVÁ, J., 2008. *Sociální ochrana*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0.

ČÍRTKOVÁ, L., 2009. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

DRAPELA, J., V., 2008. *Přehled teorií osobnosti*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-505-9.

HELUS, Z., 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1168-3.

JANDOUREK, J., 2011. *Sociologie zločinu*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0026-0.

MARTÍNEK, Z., 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, O., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. *Mládež a delikvence*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATĚJČEK, Z., 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0870-1.

MPSV: *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany* [online]. [vid 15.1.2013]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>.

MÜHLPACHR, P., 2002. *Sociální patologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-2511-5.

NEŠPOR, K., 2011. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-908-8.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., 2004. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-026-2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, A., MAREŠ, J., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D., 2010. *Probace a mediace*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠULOVÁ, L. 2004. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0877-4.

ŠVINGALOVÁ, D., 2002. *Kapitoly z psychologie II. díl. Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 80-7083-614-8.

Trestní předpisy 2011 (Úplné znění). Ostrava: Sagit 2011. ISBN 978-80-7208-843-0.

VÁGNEROVÁ, M. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

WARSHAK, R., A., 1996. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-089-8.

ZÁHORSKÁ, J., 2007. *Psychologická intervence při vyšetřování trestních činů*. 1. vyd.
Praha: Portál. ISBN 978-80-7367

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – anonymní dotazník

Příloha 1 – anonymní dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Technické univerzity v Liberci oboru penitenciární péče. Chtěla bych vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí výzkumu mé bakalářské práce. Dotazník je naprosto anonymní. U většiny otázek jsou možnosti odpovědí na výběr, proto je prosím kroužkujte. U některých otázek máte možnost odpověď doplnit.

Odpovídejte prosím pravdivě.

1. Jaké bylo vaše dětství?

- a) Šťastné
- b) Spokojené
- c) Průměrné
- d) Spíš nešťastné
- e) Nešťastné

2. Jaké máte dosažené vzdělání?

- a) Nedokončená základní škola
- b) Základní škola
- c) Střední odborné učiliště bez maturity
- d) Střední odborné učiliště s maturitou
- e) Střední škola

3. Pokračujete ve vzdělání ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) Ano
- b) Ne

4. Jaký byl váš vztah ke škole?

- a) Učení mě nebavilo
- b) Nechápal jsem výklad učitele
- c) Neučil jsem se
- d) Nechodil jsem do školy

5. Chodil jste za školu?

- a) Ano
- b) Někdy
- c) Ne

6. Jak jste trávil volný čas?

- a) Byl jsem většinou s rodinou
- b) Věnoval jsem se svým zájmům
- c) Byl jsem s partou
- d) Navštěvoval jsem zájmové kroužky

7. Patřil jste do party?

- a) Ano
- b) Ne

8. Co jste od party očekával?

- a) Chtěl jsem s někým být
- b) Chtěl jsem si s někým povídat
- c) Čekal jsem chválu (uznání)
- d) Chtěl jsem někam patřit

9. Co jste s partou dělali?

- a) Chodili do hospody
- b) Fetovali jsme
- c) Sport
- d) Trestná činnost

10. Kdo vás vychovával?

- a) Oba rodiče
- b) Matka
- c) Otec
- d) Prarodiče
- e) Byl jsem v dětském domově
- f) Byl jsem ve výchovném ústavu

11. Jsou vaši rodiče?

- a) Spolu
- b) Rozvedeni
- c) Zemřeli
- d) Jeden z nich zemřel
- e) Má matka byla svobodná
- f) Nežil jsem se svými rodiči

12. Jaký jste měl vztah se svou matkou?

- a) Byli jsme si blízcí
- b) Dobrý
- c) Nepřátelský
- d) Moc se o mě nezajímala

13. Jaký jste měl vztah se svým otcem?

- a) Byli jsme si blízcí
- b) Dobrý, byl pro mě autoritou
- c) Nepřátelský
- d) Moc se o mě nezajímal

14. Jaký měli rodiče přehled o vašem chování?

- a) Vždy o všem věděli
- b) Moc toho nevěděli
- c) Nic, nezajímali se o mě
- d) Nic jsem jim neříkal

15. Kdo se vám převážně věnoval, hrál si s vámi?

- a) Matka
- b) Otec
- c) Prarodiče
- d) Starší sourozenci
- e) Pracovníci zařízení
- f) Nikdo

16. Jsou vaši rodiče zaměstnáni?

- a) Ano, oba dva
- b) Pracuje otec, matka je na podpoře
- c) Pracuje matka, otec je na podpoře
- d) Oba nepracují

17. Jaké vzdělání měl váš otec?

- a) Nedokončená základní škola
- b) Základní škola
- c) Střední odborné učiliště
- d) Střední škola
- e) Vysoká škola

18. Jaké vzdělání měla vaše matka?

- a) Nedokončená základní škola
- b) Základní škola
- c) Střední odborné učiliště
- d) Střední škola
- e) Vysoká škola

19. Byl někdo z rodičů soudně trestán?

- a) Jen matka
- b) Jen otec
- c) Oba rodiče
- d) Nikdo

20. Byl někdo ze sourozenců soudně trestán?

- a) Sestra
- b) Bratr
- c) Více sourozenců
- d) Nikdo

21. Jaký byl důvod vaší trestné činnosti?

- a) Vliv party
- b) Vliv rodiny
- c) Pro peníze
- d) Zábava

22. Povzbuzoval vás někdo k trestné činnosti?

- a) Kamarádi z party
- b) Rodiče
- c) Sourozenci
- d) Nikdo

23. Užil jste někdy drogu?

- a) ano
- b) ne

24. Bral jste někdy nějakou drogu opakovaně?

- a) ano
- b) ne
- c) uveďte, jak dlouho.....

25. Užíval někdo z vaší rodiny drogy?

- a) Matka
- b) Otec
- c) Oba rodiče
- d) Někdo ze sourozenců

26. Co oceňujete ve výchově rodičů?

.....

.....

.....

.....

27. Co se vám naopak ve výchově nelíbilo, nevyhovovalo vám?

.....

.....

.....

.....

Děkuji vám za vyplnění dotazníku.

Nicole Baková